

Äbo Akademiens Protokoll

ÅBO AKADEMIKOMMITTÉS PROTOKOLL

VID
SAMMANTRÄDET
DEN 27 JANUARI 1917
Å GRANDHOTEL BÖRS

ÅBO 1917
ÅBO TRYCKERI OCH TIDNINGS AKTIEBOLAG

Protokoll,

fört vid Åbo Akademikommittés sammanträde den 27 januari 1917 kl. 1/27 e. m. å Grand Hotel Börs. Närvarande: Ordf. D:r W. Stadius, kommerseråden E. och M. Dahlström, konsul Alfr. Jacobsson, prof. L. Stråhle, bankdirektör J. Lönnblad, prof. H. Pipping, prof. M. G. Schybergson, docenten S. Johansson, mag. O. Andersson, prof. A. Rindell, friherre Tor Carpelan, mag. E. Holmberg, mag. S. Dahlström, d:r G. A. Tollet, red. R. Colliander, kyrkoherden K. Ahlman, hovrättsnotarien G. J. Arrhenius, på särskild inbjudan bankdirektör Emil Schybergson, ävensom undertecknad v. Wendt, Kommitténs sekreterare, vid protokollet.

§ 1.

Ordföranden i Akademikommittén, d:r W. Stadius, öppnade sammanträdet med följande andragande:

Mina herrar! Med synnerlig glädje ha vi här i Åbo sett det intresse de i huvudstaden bosatta medlemmarna av akademikommitté visat genom talrikt deltagande i detta möte. Det är naturligt, att vi av Eder vänta uppslag och synpunkter till ledning vid bedömandet av akademifrågan och dess riktninglinjer. Jag vågar ock tro, att jag uttalar fleres tankar, då jag beklagar att referat ej kunnat medfölja senaste mötesprotokoll, ty därigenom måste detta möte bliva av så att säga förberedande natur. Dessa ord ljuda kanske i någons

öron som en misräkning, men jag tror, att här, om någonsin, måste det första steget tagas försiktigt och betänksamt. Sedan må vi gärna skynda framåt. Med akademitanken öppna sig så vida vidder, att envar av oss bör beredas tillfälle att sätta sig in i de här framställda synpunkterna förrän han fattar sitt beslut. Vi ha därför tillåtit oss att kalla en stenograf för att därigenom få ett fullständigt diskussionsprotokoll, och komma stenogrammen att, så snart de blivit godkända av respektive talare, mångfaldigas och sändas till envar mötesdeltagare, ett arrangemang, varemot väl ingen har något att anmärka.

§ 2.

Protokollet från sammanträdet den 15 december 1916 upplästes till justering och godkändes, efter en mindre uteslutning.

§ 3.

Kommittén beslöt definitivt till publicering i skriftserien antaga prof. T. Karstens arbete »Germansk urhistoria».

§ 4.

Till justeringsmän för sammanträdets protokoll utsågos ordföranden, dr W. Stadius, samt redaktör R. Colliander.

§ 5.

Kommittén skred härpå till diskussion av frågan om Åbo Akademi. Under diskussionen avgåvos följande referat och uttalanden:

Professor A. Rindell: Då det nu gäller att återuppliva Åbo Akademi, måste man enligt min mening grunda en institution för såväl undervisning som forskning, icke endast för den sistnämnda, såvida man nämligen åsyftar någonting som vore ägnat att utgöra ett väsentligt stöd för den svenska kulturen i Finland och dess framtida utveckling. Då det emeller-

tid är omöjligt att på förhand avgöra, vad som ur denna synpunkt kan bli av en dominerande betydelse i framtiden, måste den första organisationen vara sådan, att densamma icke binder utvecklingen i någon viss riktning, utan medgiver de vidsträcktaste möjligheter att tillgodose alla grenar av mänskligt vetande.

Denna utvecklingens frihet finner jag dock icke vara bunden vid en viss kombination av vetenskaper, kring vilka nya läroämnen kunde otvunget gruppera sig till ett organiskt helt. Alla dylika tankar förefalla mig innebära alldeles för mycket illusioner, för att kunna tagas till grund för allvarligt övervägande. Jag tänker härvid på den annars nog så tilltalande trion: filosofi, matematik och biologi, vilken nyligen framträtt i pressen.

Endast en förutsättning synes mig vara tillräcklig att säkerställa den utvecklingens frihet, jag ovan förordat, och denna är att man undviker att grunda en högskola med bestämt angivet syfte, såsom t. ex. en teknisk högskola, en handelshögskola, en naturvetenskaplig fakultet o. s. v. Ja, jag ville icke ens förorda ett universitet med de fyra traditionella fakulteterna, även om medel föreläge för realiserande av en dylik anstalt.

Men om vi sålunda lämna formernas utveckling åt framtiden och dess behov, stå vi dock nu inför frågan: vad bör och kan till en början inrättas? Denna fråga vore rätt enkelt besvarad, om man lyckats uppvisa det behov, som nu framstår såsom det mest trängande för vår svenska stam i Finland.

Ehuru jag för min del är livligt övertygad därom, att den svenska lantbefolkningens behov av lantbrukstjänstemän, vilka med förståelse för dess tänkesätt och ekonomiska förhållanden, kunde befordra odalmännens utkomst genom odling av den fäderneärvda jorden, och ehuru jag vet att universitetets lantbruksundervisning inom kort kommer att vara rent finsk, har jag dock funnit ett alltför svagt gensvar för dessa tankar, för att våga uppställa lantbruksvetenskaperna såsom annat än en framtidsförhoppning, vars reali-

serande jag svårligen befarar komma att uppskjutas ända tills det är — för sent!

Men det gives ännu andra områden, där den svenska stammen kan och bör skaffa sig viktiga och dominerande positioner, vilka böra tagas medan det ännu är tid. Synnerligen viktiga sådana erbjuda de vetenskaper, vilka öppna nya vägar till ledande platser inom landets ekonomiska och sociala liv. Beträdandet av dylika positioner erbjuder fördelen att kunna samla alla våra krafter, en svensk samling, vars utsikter mången velat se hotade redan i och med tillkomsten av en ny svensk högskola. Dessutom skola vi genom den kraftiga insats vi samtidigt göra i vårt lands allmänna kulturarbete även kunna göra anspråk på respekt och måhända erkännande från dem, som stå på sidan om våra strävanden.

Jag vågar således låta förslaget om den undervisning, som först organiseras, bestämmas genom yttre synpunkter av här antydd art och lämnar därhän de teoretiska och rationella betraktelser, med vilka man kunde försvara andra förslag. För att fullgöra mitt värv, går jag således ut från syftet att finna de nya banor jag antydde och måste sålunda uppsöka luckor i den nu bestående högskoleundervisningen med därtillhörande vetenskapliga forskning.

Sådana har jag funnit inom den juridiska fakulteten, vilkens undervisning företrädesvis anlitas av dem bland den studerande ungdomen vilka sökt sig till värv på den kommunala verksamhetens samt på bank- och försäkringsväsendets viktiga områden. Universitetets nu bestående lärostolar erbjuda visserligen möjligheter till studier och forskning åt dessa håll, men dels äro deras uppgifter mera allmänna och omfattande, dels hava de bestående examina för statstjänster påtvungit undervisningen, och till övervägande grad även lärarnes forskareverksamhet, en riktning, vilken föga beaktar de verksamhetsgrenar jag nyss nämnde.

En bana, för vilken studier av här antytt innehåll synnerligen väl skulle lämpa sig vore dessutom publicistiken, där en utbildning åt det ekonomiska och sociala hållet säkerligen

spelar en större roll än de litterära studier, vilka åtminstone tidigare ansågos skänka tidningsmannen de nödiga kvalifikationerna.

Med beaktande av nu anförda synpunkter tager jag mig friheten att här framlägga ett utkast till organisation av en undervisning, avsedd att utbilda krafter för den kommunala förvaltningen, bank- och försäkringsväsendet och att såvitt möjligt göra dem skickade för en ledande ställning inom dessa områden. Denna undervisning kunde antingen byggas på vissa vid universitetets juridiska fakultet bestående kurser, eller ock på förberedande studier avlagda vid akademien i Åbo.

Den förberedande undervisningen vid universitetet skulle omfatta dels de kurser, vilka fordras vid de preliminära förhören för lägre förvaltningsexamen i nationalekonomi, finanslära och statistik, dels av de för nämnda examen fordrade kurserna i ekonomisk rätt och i förvaltningsrätt. Efter erhållna privata intyg över dessa kunskaper, alltså efter ungefär två års studier vid universitetet, skulle de studerande övergå till den specialiserade undervisningen i Åbo.

Angående de lärarekrafter, vilka för den sistnämnda komme att erfordras, har jag efter samråd med sakkunniga kommit till nedanstående förslag, vari dock ingå en del punkter av sådan natur att de kräva en mera ingående beredning, än den jag här kunnat prestera.

Sålunda har jag varit mycket tveksam med avseende å bank- och försäkringsväsendet, emedan undervisningen icke bör vara begränsad till den för dessa områden gällande lagstiftningen, utan bör jämväl avse hit hörande företagsorganisation och arbetssätt, för vilka en praktisk förfarenhet är nödvändig. Svårigheten att förena dylika kvalifikationer leder tanken till frågan, huruvida det möjligen vore skäl att inrätta en lärostol för privat ekonomi inklusive räkenskapsväsende och bokföring, eller måhända ännu hellre överlämna undervisningen i dessa ämnen åt särskilda extra lärare med nödig förfarenhet på respektive områden. Då den vid aka-

demien avlagda examen icke kan ersätta en praktisk utbildning inom dessa områden, torde det dock vara möjligt, att till en början avstå från sist antydda mera praktiska undervisning och nöja sig med en professor, vilken tagit nödig kännedom om bank- och försäkringsföretags såväl organisation, som arbetssätt.

De lärostolar, vilka till en början borde inrättas, skulle vara följande:

En professur i *statistik*, vars undervisning mera borde vara riktad mot denna vetenskaps teori och arbetsmetoder, än mot en deskriptiv framställning av särskilda länders eller verksamhetsgrenars statistik.

En professur i *bank- och försäkringsväsende*, med uppgift att behandla såväl lagstiftningen rörande hit hörande företag, som ock dessas organisation och arbetssätt.

En professur i *kommunalrätt och kommunalpolitik*, med uppgift att behandla såväl den allmänna kommunala lagstiftningen med därtill sig anslutande statliga och kommunala författningar, som ock den kommunala förvaltningen, dess verksamhet och organisation.

En professur i *socialrätt och socialpolitik*, avsedd för den sociala lagstiftningen (arbetareskydds-, socialförsäkrings- och annan social lagstiftning) ävensom för de praktiska samhällsspörsmål, vilka gälla vården om de mindre bemedlade samhällsklassernas arbets- och levnadsförhållanden.

Till dessa skulle ansluta sig extra läraretjänster, eller lektorat, i *räkenskapsväsende och bokföring* samt i *språk*.

Utom denna undervisning i ekonomisktsociala ämnen kunde vid akademien upptagas ännu en specialiserad undervisning av teknisk natur, vilken jag tänkt mig grundad på en vid tekniska högskolan genomgången förberedande kurs. Man torde måhända invända, att de sålunda upptagna kunskapsområdena äro av så heterogen natur, att de icke stå i något organiskt inbördes sammanhang. Utan att bestrida riktigheten av denna invändning, kan jag dock hänvisa intresserade till att uppsöka det organiska sambandet mellan

de av ärevärdig tradition helgade fakulteterna för t. ex. teologi och medicin.

Den omständigheten, att vi i Finland ännu sakna en specialundervisning för skogsprodukternas mekaniska och kemiska bearbetning, synes mig utvisa att akademien här vore i tillfälle att utfylla en kännbar lucka i vårt högre undervisningsväsende. Ifrågavarande produkter utgöra det viktigaste inhemska råmaterialet för landets industri och jag torde icke behöva anföra vidare, för att klargöra betydelsen av den hittills starkt försummade undervisningen för dessa verksamhetsgrenar. En insats i landets allmänna kulturarbete av så betydelsefull innebörd, som denna borde i framstående grad vara ägnad, att förvärva akademien respekt och inflytande även utom det svenska elementet i vårt land.

Den av mig åsyftade tekniska undervisningen kunde enkelt och med jämförelsevis små kostnader anordnas vid akademien om densamma grundas på de allmänna kurserna i tekniska högskolans avdelning för maskiningeniörer (för fabriksindustri) eller eventuellt i dess kemiska avdelning, vilka kurser borde kunna genomgås på två år. Den vid akademien följande specialiserade undervisningen skulle dela sig på tvenne linier, den ena för forstligt ingeniörväsende och skogsprodukternas mekaniska bearbetning, den andra för samma produkters kemiska bearbetning. Till den förstnämnda skulle höra alla operationer börjande med virkets utdrivning ur skogen, dess transport till förädlingsverken och slutande med dess mekaniska förarbetning i sågverk, träsliperier etc. Den andra linien skulle omfatta beredningen av cellulosa med dess raskt tillväxande kemiska förarbetning av avfallet, ävensom torrdestillationen för vinnande av kol, terpentin, tjära m. m.

För en dylik undervisning vore följande lärarekrafter nödiga:

En professur i *forstlig encyklopedi* omfattande de viktigaste delarna av läran om skogens skötsel och skogsbeståndens taxation.

En professur i *forstligt ingeniörväsende*, omfattande dess-

utom skogsprodukternas förädling genom mekaniska operationer.

En professur i *maskinlära och mekanisk teknologi*.

En professur i *teknisk kemi och kemisk teknologi*, begränsad till de vid undervisningen i fråga kommande produkterna.

Extra lärare, eller lektorer, för undervisning i *fältmätning, elektroteknik, industriell ekonomi* ävensom *bokföring* (den sistnämnda gemensam med den i det föregående nämnda avdelningen för ekonomiskt-sociala studier).

Lärstolen i forstlig encyklopedi, vilken måhända bättre kunde angivas gälla skogsskötsel och skogstaxation, behöver icke nödvändigt vara en professur, men de ekonomiska villkor, som nu för tiden erbjudas dugliga forstmän, påkalla en högre lön, än de extra lärarne i allmänhet torde böra erhålla, och detta har föranlett ett förslag, som förutsätter en högre kompetens.

Professuren i maskinlära och mekanisk teknologi torde icke påkalla någon uppdelning, så länge undervisningen är begränsad till i fråga varande relativt föga omfattande område.

Professuren i kemisk teknologi bör likaledes, då nyss nämnda begränsning är gällande, jämväl kunna omfatta den tekniska kemien, såsom fallet var vid polytekniska institutet före dess ombildning till teknisk högskola.

Det återstår slutligen att beröra kostnadsfrågan. Härvid kunna utgifterna ställa sig högst olika, beroende av det sätt, på vilket akademiens förseende med lokaler anordnas. Då hit hörande frågor erfordra en särskild behandling, vill jag helt och hållet bortlämna dem. Även anser jag mig kunna se bort från de för anskaffande av inventarier, bibliotek m. m. nödiga utgifterna. Med framhållande däraf att den tekniska undervisningen endast i ringa omfång komme att erfordra dyra laboratorier tillåter jag mig begränsa beräkningarna till avlöningar och förvaltning.

Ovanstående förslag skulle påkalla följande årskostnader:

8 professurer à 10,000 mk	Fmk	80,000
9 lektorat à 5,000 mk	„	45,000
Styrelse och förvaltning	„	20,000
		Summa Fmk 145,000

Lägger man härtill de av mig icke upptagna kostnaderna för lokal, värme och lyse, torde det vara tydligt, att den föreslagna undervisningen skulle påkalla ett kapital av ungefär 4 millioner mark, vartill sedan borde läggas nödiga medel för byggnader, måhända en femte million.

Adjunkten S. Johansson: Vid Åbo Akademikommittés sammanträde sommaren 1916 inlämnade jag ett förslag av som det syntes mig vitalt intresse för hela kommitténs arbetsuppgift. Förslaget bemöttes då med anmärkningen, att detsamma var för tidigt väckt. De sedan dess inträffade storartade av alla kända tilldragelserna ha plötsligt ställt akademikommittén inför arbetsuppgifter, vid vilkas lösning man utan tvekan måste konstatera, att det ifrågavarande förslaget var för sent väckt.

Av ingångna referat över vid mötet den 15 december 1916 försiggången diskussion och fattade beslut framgår, att det nämnda förslaget icke ännu lett till ett beslut från akademikommitténs sida och att sålunda det föreslagna utskottet ännu icke föreligger. Detta ger mig anledning att i korthet dröja vid förslaget, så mycket hellre som själva förslaget, avfattat i knapphändig form, möjligen och såsom ur diskussionen här och där tyckes framskymta troligen givit anledning till missuppfattning.

Akademikommitténs verksamhet har härintills såsom naturligt är varit av förberedande art. Den har inskränkt sig till att återuppväcka och värna den här i Åbo och mångestades i det svenska Finland aldrig fullt lämnade tanken på en Åbo Akademi.

Mitt förslag utgick från den tanken, att Akademikommittén i viss mån fyllt denna sin förberedande uppgift och att densamma numera borde sträva att flytta det härintills endast i otydliga konturer skönjbara, i varje fall decennier in i framtiden förlagda slutmålet närmare. Akademikommittén har visserligen inom sig samlat en rik fond av erfarenheter och insikter, vilka äro ägnade att utåt väcka förtroende till dess arbete, men man måste dock ärligt konstatera, att Akademikommittén likaså litet som någon utom densamma stående person i detta nu ligger inne med hela den överblick över högskoleväsendet och eger hela den kännedom om de omfattande erfarenheter man helt säkert där kommit till, att den skulle med anspråk på fullständig och vederhäftig kompetens kunna diskutera i hela dess vidd det program, som bör utstakas för en högskola här i Åbo. Mitt förslag gick sålunda ut på, att Akademikommittén skulle genom några personer, till vilkas omdöme, arbetskraft och grundlighet den kan lita, skaffa sig och i tryck framlägga de insikter det här handlar om och vilka endast genom sorgfälligt studium kunna vinnas. På basen av den så vunna kompetensen kan Akademikommittén med framgång diskutera formen för en högskola här i Åbo. Därvid vill jag särskilt ha betonat, att mitt förslag icke avsåg, att man skulle bland utländska högskoletyper uppsöka den för Åbo lämpligaste. Alltför ofta har man här i vårt land utan tanke på förhållandenas egenart åtminstone på undervisningens område arbetat med importerade schabloner. Det ligger som huvudtanke i mitt förslag, att Akademikommittén med de inhämtade kunskaperna såsom bakgrund arbetar ut arbetsprogrammet för en högskola, lämpad efter landets behov och högskoleortens säregna förhållanden.

Fördelarna av förslaget ligga i öppen dag. Akademikommittén blir därigenom den högsta auktoriteten i sin egen fråga och kan efter förtjänst värdesätta de otaliga förslag, som helt visst komma att anhopas kring frågan, varpå man redan sett tydliga tecken. Dylika förslag kunna vara av ett visst värde, men basera ofta på ett fragmentariskt vanligen till

någon enskild punkt av högskolefrågan inskränkt vetande, varför de också böra bedömas från standpunkten av ett hela frågan överblickande vetande.

Sedan jag framställde förslaget ha allom bekanta saker tillstött, vilka med ens ställt Akademikommittén inför stora uppgifter. Donatorerna ha gjort sitt. De ha genom sin storartade handling lagt grunden för arbetet. Det gäller nu för Akademikommittén att vara sin uppgift vuxen. Vad här efter sker, sker i viss mening i historiens ljus. Här skall nu ställas på ett hårt prov, vad intellektuell kraft och energi kan uträtta inom de svenskes led här i detta landet. Det arbete, som här efter skall utföras, skall ske under det starka ansvar detta påkallar och har helt visst att möta hård och skoningslös kritik, om detsamma icke fyller de höga mått, med vilka detsamma rättvisligen här efter kommer att mötas.

Den föreslagna kommittén, som exempelvis kan bära namnet: Beredningsutskott, får utan tvivel en omfattande uppgift att lösa. Visserligen är vetenskapen internationell och högskolorna äga också i stort sett en därav betingad gemensam allmänkaraktär, men å andra sidan hade icke kunnat stanna utom den utveckling, som betingas av säregna nationella förhållanden. Det har på senare tid uppvuxit ett allt starkare intresse för undervisningsfrågor, ett intresse, som icke utan framgång sökt att driva universitetsundervisningen i riktning åt ett fullständigare betjänande av de nationella behoven. Det föreligger för Beredningsutskottet att skaffa sig en överblick över högskoleväsendets utveckling och nuvarande standpunkt inom exempelvis den engelsk amerikanska, den tyska och den franska rayonen. Dessa arbetsuppgifter förefalla överväldigande, men kunna helt säkert genom ett klokt utgallrande koncentreras kring studiet av vissa fundamentala typer. Därtill har Beredningsutskottet att studera de praktiska organisations- och förvaltningsformer, som på högskoleområdet på olika håll utvecklat sig för att man vid akademiplanens slutliga realiserande skall kunna tillgodogöra sig de därvid vunna värdefulla erfarenheterna.

Utöver denna refererande uppgift kan man ännu tänka sig att Beredningsutskottet får det mera positiva uppdraget att utnyttja sina insikter till sammanställande av flera projekt till akademitankens praktiska realiserande. Dessa projekt, vid vilkas utarbetande rum beredes för alla värdefulla uppslag, framläggas i sinom tid för Akademikommittén till allsidig debatt. Diskussionen kan då röra sig med fasta, väl genom arbetade förslag och exakta kalkyler. De ekonomiska verkningarna av eventuella förskjutningar inom de olika projekten kunna nog följask och det hela sålunda överflyttas till sakkunnighetens fasta mark.

Övertygad om betydelsen av förslaget upprepar jag densamma i dag i den presicerade form att

- a) ett dylikt Beredningsutskott tillsattes
- b) att Beredningsutskottet organiserar sig och omedelbart utarbetar sin arbetsplan. Denna förelägges Akademikommittén till godkännande, varpå Beredningsutskottet skrider till arbetet.

Akademikommittén har till i dag utlyst allmän förberedande diskussion om den blivande akademien. Jag har också blivit vidtalad att med några ord belysa frågan. Ehuru såsom jag redan framhållit en sådan diskussion enligt min åsikt kan med framgång föras egentligen först, sedan kommittén framlagt resultatet av sitt arbete, har jag icke velat undandraga mig uppdraget, om också den knappt tillmätta tiden icke tillåtit utarbetandet av ett grundligt och uttömmande referat.

Jag framlägger de följande synpunkterna så mycket hellre, som de utan tvivel konstituera grundelementen i ett av de projekt, till vilka Beredningsutskottet kommer att komma. Skulle Akademikommittén i dag mot förmodan stanna vid bestämda riktlinjer för den blivande Akademien, innehåller det följande åskådningar, vilka enligt min åsikt icke få trängas undan vid utformandet av Akademiens program.

Det följande innehåller uppslag, till vilka jag redan för länge sedan kommit. Redan vid sammarmötet 1916 var jag

betänkt på att underställa dessa uppslag Akademikommitténs bedömande, ehuru jag då sist och slutligen stannade vid förslaget om ett Beredningsutskott, anseende, att det sakliga bedömandet av bestämda förslag måste anstå tills ett dylikt utskott slutfört sitt arbete. Sedan dess har jag framlagt förslaget för många personer. Det föreligger också sedan en kort tid i huvudsak publicerat av en av dessa personer, som på sitt håll kommit till ett i det väsentliga likartat förslag.

Det har i tidningspressen varit synliga förslag, gående ut på att avgränsa den nya högskolans verksamhet till att vara endast en fackskola antingen för teknisk eller ekonomisk-kommersiell undervisning. Från dylika förslag synes mig Akademikommittén böra taga avstånd. Det måste väl anses vara självfallet, att målet måste ställas högre och ges en vidare karaktär. Den blivande högskolan bör visserligen i högsta möjliga grad genom sin undervisnings- och utbildningsverksamhet betjäna reala av tidens fordringar betingade behov, men densamma bör också inom sina murar bereda rum för vetenskaplig forskning och uppfostran till vetenskaplig forskning. För dylikt finnes icke mycket rum i fackskolan, vilken har sig sina bestämda undervisningsuppgifter förelagda. Också om vi tänka oss en fackskola av högsta typ, så kan inom densamma endast ett fåtal kunskapsgrenar nå den dominerande ställning, att det inom dem kan bli fråga om vetenskaplig utveckling, medan de övriga få karaktären av adjungerade vetenskaper med av omständigheterna naturligt betingad snäv avgränsning. Sålunda kunna exempelvis inom en teknisk högskola de inom dess allmänna avdelning ingående läroämnen aldrig i samma mening läggas till underlag för vetenskaplig undervisning som motsvarande vetenskaper vid Universitetet. De kunna där icke gärna göra anspråk på ett högre rum än såsom hjälpmedel för fortsatt studium och undervisningen i dem sammankrympa sålunda till grundkurser, vilka mer eller mindre skolmässigt inläras. Därutöver stanna inom kulturen värdefulla vetenskaper utom fackskolans ram och dess av det bestämda

studiesyftet betingade avgränsning tillåter icke den naturliga expansion i framtiden, som skulle göra det möjligt att införliva dylika vetenskaper med dess program.

Lämna vi sålunda fackskolan såtillvida ur räkningen, att densamma icke kan ifrågakomma såsom en form för den återuppståndna akademien, så har jag därmed ingalunda velat ha sagt, att den blivande högskolan bör ställa sig främmande till den undervisning, som fackskolan meddelar. Det synes mig tvärtom vara en sund utveckling av akademitanken, att man inom akademien bereder rum för de vetandets grenar, vilka den moderna utvecklingen fört med sig och vilka intaga en dominerande ställning inom samtidens kulturella liv. Det innebär endast ett fullt naturligt beaktande av kulturintressenas förskjutning. Det är endast avgränsningen till enbart fackskola, som måste betecknas såsom främmande för akademitanken.

Det har såsom en annan ytterlighet framträtt förslagen att förverkliga akademien i den formen, att densamma skulle enbart tjäna vetenskaplig forskning och sålunda framträda såsom ett vetenskapligt institut där vetenskapliga uppgifter uti speciallaboratorier lösas eller där vetenskapsmän i allmänhet genom tillräckliga löneförmåner sättas i tillfälle att odelat ägna sig åt vetenskaplig forskning. Det synes mig som om detta förslag markerar en kulturlyx, som illa anstår ett litet folk och som måste överlämnas åt de stora kulturnationerna med deras större resurser. Våra vetenskapsmän få icke glömma, att de jämte sin uppgift att delta i det internationella samarbetet på sin vetenskaps utveckling, därutöver ha den oavvisliga skyldigheten att ställa sitt vetande uti det inhemska kulturarbetets tjänst.

Om ett dylikt förslag därtill icke särskilt afser en naturvetenskaplig institution, så måste detsamma avgjort tillbakavisas, såsom utgående från en osund överskattning av det vetenskapliga specialarbetets betydelse, stående högt ovanom de av det verkliga livet framkallade och för detsamma värdefulla frågorna. Men också en naturvetenskaplig insti-

tution av denna art kan icke härda ut jämförelsen med en i kulturarbetets mitt stående läroinrättning som i sig förenar vetenskaplig forskning och intensiv undervisningsverksamhet.

Om sålunda detta förslag i den form, att akademien i sin helhet skulle reduceras till en dylik lärdomssocietet måste tillbakavisas, så är därmed icke sagt, att de synpunkter som ligga till grund för ett dylikt förslag helt och hållet böra lämnas ur räkningen. Den nya akademien bör vid sin organisation göra vidsträckt bruk av sin fria, av traditionen obundna ställning och sålunda äga möjlighet att i enskilda punkter tillgodose av omständigheterna betingade krav. Det får sålunda icke anses uteslutet, att vid vissa lärostolar den direkta undervisningsbördan reduceras, då lärostolens innehavare kan anses på annat sätt i högre grad företräda sin vetenskap. Man kunde tillochmed tänka sig att såsom vid utländska högskolor läraren periodvis åtnjuter sänkning av eller befrielse från undervisningsskyldighet. Ordandet av frågan om undervisningsskyldigheten bör med andra ord icke försiggå efter en på alla punkter likformig plan. Sålunda kunna också de förtjänstfulla moment, som ingå i ovan berörda förslag, komma till sin rätt.

Lämna dessa förslag åsido, vilka vardera i alla fall ha förmånen att leda till tämligen väl avgränsade program, så äro vi emellertid genast ute på villande hav. En sak torde man emellertid våga förutsäga. Vilka från dessa skilda former än Akademien i en framtid i kläder sig, kan det väl knappast inträffa att alla de läroämnen, som här komma att företräddas, komma att tillhöra samma begränsade grupp av vetenskaper eller för att använda universitetsbenämningen komma att tillhöra samma sektion. Det kan väl sålunda anses tämligen givet, att huru än akademien begynner sin verksamhet, antingen genast eller i varje fall senare genom utvecklingens makt de s. k. matematisk fysiska vetenskaperna komma att här vinna terräng. Detta kommer särskilt vad dessa vetenskaper vidkommer att med så mycket större säkerhet inträffa, som de alltmera trängt fram i kulturintressenas förgrund. Fysikens

och kemins väldiga utveckling och det mänskliga framåtskridandets nära anslutning till och starka beroende av denna utveckling göra, att de icke länge kunna stanna utom en i det nu fortgående livets mitt skapad akademi, medan matematiken har sin roll att fylla vid deras sida icke endast såsom det oundgängliga fundamentet för deras framgångsrika studium utan även genom sin starka sammanhållande kraft.

Med detta för ögonen har jag frågat mig om icke Akademien kunde just börja på denna punkt genom att upprätta lärostolar för de vetenskaper, som höra till den grupp, som närmast representeras av de nämnda vetenskaperna, lämnande åt den framtida utvecklingen att efterhand tillgodose också andra berättigade intressen, som säkert komma att göra sig gällande. För en dylik anordning tala många och mäktiga orsaker.

Det har talats om den ingenjörkultur, som i vår tid tagit ledningen från förgångna tiders kulturideal. Utan att närmare ingå på denna fråga, kan man väl ändock våga påstå, att en nations utsikter i kampen för tillvaron står i tydlig korrelation till dess kapacitet på det tekniska området. Då denna kapacitet står i intimt samband med en grundlig naturvetenskaplig skolning, vore det säkert ett steg bakåt att förlägga utgångspunkten för akademins verksamhet inom någon annan vetenskapsgrupp.

Det nära sambandet mellan naturvetenskaperna och de tekniska vetenskaperna kan i detta sammanhang praktiskt utnyttjas. På samma gång studierna inom naturvetenskaperna här i Åbo bedrivs i vetenskaplig riktning och exempelvis resultera i en vetenskaplig examen inom dessa lärofack, kunde någon del av dem avpassas så, att de tillgodose utbildning för inträde i en teknisk högskola. Denna tekniska högskolavdelning, som icke behöver ha karaktären av en i alla riktningar fullständig teknisk högskola, kan bilda en särskild överbyggnad över den allmänna avdelning, som genom de naturvetenskapliga ämnena grundlägges. Därigenom ernås att akademien från början erhåller den största möjliga prak-

tiska betydelse på samma gång den tillgodoser kraven på vetenskaplig verksamhet och vetenskaplig uppfostran.

Det härmed ställda förslaget har därutöver fördelen att tillmötesgå ett på annat håll framträdande uppslag. Det har nämligen inom industrikretsar i landet uppstått tanken på att på privat väg försöka få till stånd en svensk teknisk högskola. Det synes mig klokt av Akademikommittén att beakta detta projekt. Kommer på annat håll en teknisk högskola till stånd, så undanryckes högskoleplanen här ett värdefullt moment och eventuellt starkt ekonomiskt stöd.

Den allmänna avdelning, som med naturvetenskaperna grundlägges, är den utvecklingsmöjliga kärnan uti akademien. Där föreligger såsom närmaste utveckling att med densamma införliva de läroämnen, som jämte sin självständiga verksamhet dessutom kunde tjäna såsom underlag för en blivande merkantil högskoleavdelning eller överhuvudtaget en ekonomisk kommersiell högskoleavdelning. Denna andra eventuella överbyggnad representerar åter ett klokt tillvaratagande av de resurser den allmänna avdelningens efterhand skeende utveckling tillskapar.

Den allmänna avdelningens utvecklingsmöjlighet är därmed icke slut. Utvecklingens gång skall självfallet efterhand inrycka många väsentliga kunskapsområden hörande till de s. k. humanistiska vetenskapernas fält inom den allmänna avdelningens intressesfär. Överhuvudtaget kan man tänka sig till en början, att dess utveckling för att ha ett så stort praktiskt innehåll som möjligt går i den riktning, att sådana vetenskaper efterhand införas, som jämte sin självständiga uppgift kunde tjäna att meddela sådana kunskaper, som erfordras vid vissa förberedande examina vid Universitetet i Helsingfors. Dylika förberedande examina öppna vid Universitetet tillträdet till studieområden, vilka eventuellt i framtiden kunde såsom speciella nya överbyggnader anslutas till akademins allmänna avdelning.

Utan de grundliga insikter, mitt tidigare nämnda förslag avser att skola inhämtas, kan det knappast komma ifråga att

försöka överblicka den fortsatta utvecklingstillgången av akademien. Också om man är i besittning av dessa insikter, måste man självfallet överlämna mycket åt den naturliga utvecklingen, varvid dock en dylik sakkännedom ger möjlighet att i viss mån dirigera denna utveckling. Då nu en dylik utredning tillsvidare saknas, vill jag icke heller tillmätta de förslag till allmänna riktlinier jag berört särskild betydelse och inskränker sålunda mitt referat endast till frågan om det sätt, på vilket akademien bör startas. På grund av vad jag ovan framhållit ber jag att få föreslå att Åbo Akademi-kommitté om den redan nu vill enas om, huru akademien skall börja sin verksamhet ville besluta

- a) att icke planlägga en fackskola;
- b) att icke grundlägga en enbart för vetenskaplig specialforskning avsedd akademi;
- c) att vid akademiplanens förverkligande ordna saken så, att de matematisk-fysiska vetenskaperna genast företräddas;
- d) att studierna i dessa läroämnen dels inriktas mot en vetenskaplig examen, dels mot bibringandet af de insikter som erfordras för fortsatta tekniska studier;
- e) att såsom överbyggnad till den genom de matematisk-fysiska vetenskaperna påbegynta allmänna studieavdelningen sammanföras i varje fall de tekniska vetenskaper, vilka äga betydelse för landets industriella utveckling.

Professor F. Gustafsson: Vid utnyttjandet av den storartade donation, som bröderna Ernst och Magnus Dahlström med andra medborgare i Åbo nu ägnat den fosterländska bildningen i svensk dräkt, vore det frestande att utgå från de många, delvis nya möjligheter, som landets nuvarande och kommande läge måhända tillföra vår industri och vårt jordbruk med alla dess binärningar samt från de nya krav, som måhända ställas på arbetarne och ledarne på dessa fält. Men det vore här svårt att välja — och ett val måste träffas — bland de många, ytterst olika möjligheterna, och det vore svårt att anskaffa de dyrbara laboratorier och verkligt framstående lärare, som härvid vore av nöden, för att kanske efter en tid utmönstras för åter nya krav och nya dyrbara inrättningar.

Det finnes väl blott ett fält, nämligen *handeln*, som kan förena de flestas önskingar och ena de flesta strävanden på det praktiska området. Handeln kan verka livande och befruktande och fruktbärande på all teknisk och industriell verksamhet. Det är möjligt att just Åbo, med dess läge i en gammal kulturbygd, dess kulturella traditioner, dess grannskap med västerlandet, dess redan högt utvecklade kommunikationer med inland och utland, är ett lämpligt centrum för högre merkantil bildning och forskning. För en ledande ställning på detta område böra vi utveckla vår ungdom på en *allmänt kulturell, humanistisk grundval*. Denna grundval står i nära förening med strävandet att i Åbo grundlägga en *akademi, svensk till språk och sinne*, där forskare och lärjungar kunna arbeta i lugn och fritt från politikens och partilivets växlande luftdrag och så lägga en egen, självständig insats i den fosterländska, allmänna och merkantila bildningen.

Utan närmare, bindande precision i *namnet*, kunna vi väl trygga oss vid den historiska firman *Åbo akademi*, som fått ny hävd i våra dagars strävanden. Akademi är ock ett världsnamn för högre undervisning i vetenskap, konst och praktisk verksamhet.

Ett synnerligen lämpligt läroämne i Åbo akademi är *historia*, med särskild belysning av landets statsskick, av handel och övrig kultur. Till högre merkantil bildning hör även *geografi* på naturvetenskaplig grund och med merkantil, kulturell tillämpning, samt *nationalekonomi* med finansiell och statistik, möjligen också *tillämpad matematik*; likaså praktisk filosofi, berörande särskilt kulturfolkens, vårt folks och våra folkstammars *sociologi*, sålunda tangerande även den nu så gouterade hembygdsforskningen. En köpman med högre utbildning kan icke undvara *konst- och litteraturhistoria*, tagen som ett helt. I en svensk akademi måste ock finnas plats för undervisning i *svensk filologi*, särskilt studiet av Finlands svenska dialekter, talspråket, scenspråket o. s. v.

Ett betydande rum tillkomma, i mån av tillbudsstående

lärarkrafter och i samband med inrättandet och förkovrandet av ett *handelsmuseum* och mindre kemiskt laboratorium, själva *handelsvetenskaperna*, till en början, så vitt jag förstår, varukännedom på grund av vetenskaplig forskning och undervisning. Utan vidare borde kunna meddelas undervisning i bokföring, banklära, försäkringsteknik, rederirörelse, handelskorrespondens m. m. En lärare i *handelsrätt* eller också en i förvaltningsrätt och kommunalförvaltning torde vara nödvändig, beroende på fackmannautlåtande.

Praktisk undervisning bör av vetenskapligt skolade lärare meddelas i *finska språket*, även litteraturen, i olika *språk*; särskilt för handelskorrespondens.

Den nu förslagsvis framställda planen vore tjänlig icke blott som förberedelse för högre allmän och merkantil bildning, utan även för jurisstuderande, kameralister, bankmän, kontorister, journalister m. fl. Finnes tillfälle till elementär undervisning i latin, kan filosofiekandidat- och licentiatexamen påtänkas. Naturligtvis böra erfarenheterna från de akademiska *feriekurserna* i Åbo i allo beaktas och desamma stödas eller helst övertagas av Åbo akademi. Likaså böra givetvis *framtida donationer* icke blott för Åbo akademi i allmänhet utan ock för särskilda vetenskaper, av vad slag det vara må, beredvilligt mottagas och förvaltas samt i mån av medel bringas till utförande.

Lokal borde först vara temporär, sedan helst statär, i Åbo eller dess omnejd med god kommunikation, framdeles bestå av 2 stora salar i sammanhang, den ena tillika allmänt referensbibliotek, däromkring mindre auditorier, ett för 2 ämnen, och invid varje ett mindre arbetsrum med specialbibliotek, kanslirum, korridorer, vaktmästarerum o. s. v. samt utrymme för tillbyggnader, kosthållning m. m.

Undervisningen i Åbo akademi, som bedrives på svenska språket, bör omfatta icke blott vetenskapliga och populära föreläsningar utan och i synnerhet vetenskapliga och praktiska, skriftliga och muntliga övningar, främst avseende självverksamhet och självstudium. *Studieavgifter* böra införas,

men från dem medellösa och lovande lärjungar befrias, då ju de stora förmågorna lika ofta framgå ur kojan som ur palatset. Som cives Academiae Aboensis borde mottagas icke blott studenter, äldre och yngre, utan efter akademistyrelsens prövning även ständiga åhörare i något ämne. Timmarna borde i vissa ämnen möjligast lämpas efter kontoristers i staden behov. Tillfälliga åhörare äro alltid välkomna.

Till *lärare* kallas (eller antagas efter ansökning) på 5 år företrädesvis *yngre* vetenskapsmän med docenturkompetens och namn, lektorer i språk och andra ständiga lärare samt tillfälliga föreläsare. I undantagsfall kallas professorer med rätt till pension. Alla böra vara av sakkunnige väl vitsordade forskare eller lärare och dessutom i Åbo kända som livfulla föreläsare.

Med all reservation för nuvarande och kommande penningvärde torde 5,000 förslå för mer effektiv undervisning av docenter (12 veckotimmar) och lektorer (18 timmar).

Till samma belopp borde *stipendier* inrättas för studier i hos oss icke representerade, särskilt eftersträfvade läroämnena, som t. ex. handelsvetenskaperna. Dessutom borde *pris* för framstående forskningsarbeten och goda läroböcker av akademins lärare utfästas av styrelsen.

Främst borde således som juridisk person bildas Åbo akademiförening samt, *efter förberedelser av en kommitté*, stadgar för den antagas,

av donationssumman minst $\frac{1}{6}$ avsättas till reservfond, lokalfrågan temporärt lösas och årsbudget beräknas, *några* läroämnena bestämmas och i dem lärare antagas med fastställande av deras läroskyldighet, samt stipendier anslås för lärarekandidater i vissa andra ämnen, feriekurserna övertagas.

Bankdirektör Emil Schybergson: Jag har kommit mera för att söka finna den juridiska formen för donationerna, än för att uttala mig i förevarande fråga. Men jag fick i uppdrag av doktor Rosenqvist, som själv icke kunnat infinna sig här, att framföra ett förslag, och det är närmast av denna anled-

ning jag nu begärt ordet. Jag tror, att det kan vara skäl att framföra hans förslag just nu, emedan det delvis har ganska mycket kontakt med en del av de föregående andragandena. Det är naturligt att hans förslag är ett förslag om en ekonomisk högskola, då han själv är fackman på området. Jag kan ej fullständigt redogöra för det schema han uppställt, men det är rätt intressant att iakttaga, att hans första alternativ, som han kallar »allmän studieriktning», delvis går ihop med förslag, vilka framställts här. Han omnämnde redan uti sitt föredrag uti Ekonomiska samfundet för någon tid sedan, att det finnes handelshögskolor, vilka med sin undervisning avse att bereda plats åt kommunala tjänstemän samt lämna ekonomiska organisationers förtroendemän tillfälle att inhämta kunskaper i ekonomiska och kommunala ämnen. Det är sålunda icke insikter uti handelsfacket, som meddelas, utan snarare en allmän bildning uti hithörande discipliner. Detta första alternativ, vilket, som jag redan nämnde, kallas »allmän studieriktning», har han tänkt sig taga i anspråk en tid av tre år och omfatta nationalekonomi, allmän författningsrätt jämte kommunalkunskap, finanslära, historia, socialpolitik, statistik och — häruti gör det ett avsteg från det allmänna programmet — språk, som jämväl professor Gustafsson upptagit i sitt förslag. Språkkunskapen hör väl ändock till de slags färdigheter, vilka snarare inhämtas på annat sätt och på annat håll. Doktor Rosenqvist säger uttryckligen, att denna studieriktning är avsedd bl. a. för kommunala tjänstemän, tidningsmän m. fl. Detta är nu ett förslag, som enligt min tanke bör fästa mycket avseende vid sig, i synnerhet hos oss, där till följd av de rådande förhållandena statstjänsten i all synnerhet för dem, som icke fullt behärska finska språket, icke har samma betydelse som förr och alla de andra, som träda ut i livet, därför så mycket nödvändigare böra erhålla undervisning och vetande uti dessa ämnen och tillika ett avgångsdiplom, som gör det för dem möjligt att bättre få sin utkomst. Jag tror att detta förslag, som utgör ett slags utveckling av den ekono-

miska sektionen vid våra sommarkurser, icke får underskattas. Men vad som intresserar mera, är att doktor Rosenqvist i övriga alternativ för den ekonomiska högskolan, nämligen studieriktningarna för handel och bank, för handel och industri, för pappersteknik, för forstväsende och trävaruhandtering, upptar matematik, kemi, fysik och elektroteknik eller just vad doktor Johansson framhöll såsom synnerligen viktigt. Det är möjligt, att man genom dr Rosenqvists förslag skulle få en början till akademien, som vore nog så värdefull och antagligen stode donatorernas avsikter nära. Jag säger om detta förslag som någon av referenterna om de övriga, att det hindrar icke att taga hänsyn till andra synpunkter, nämligen, de rent vetenskapliga och till kontakten med universitetsundervisningen. Jag fäste mig särskilt under doktor Johanssons andragande, vid hans framhållande av, att preliminäreamina både för de tekniska högskolorna och, såsom jag förstod, även vid universitet, skulle kunna äga rum vid Åbo akademi. Detta vore att bygga på samma bas, som vid sommarkurserna, och det vore utan tvivel mycket nyttigt om vi skulle försöka utveckla, och dotera dem något rikligare och fortsätta dem icke blott omsomrarna, under ferierna, utan året om. Det vore för den svenska ungdomen till mycket stort gagn i händelse den på detta sätt kunde göra sina studier under låt oss säga ett år kortare tid än de övriga, som icke äro i tillfälle att taga del uti denna undervisning. En förkortning av undervisningen på detta sätt för den svenska ungdomen vore av stor betydelse. Men därtill kommer att Åbo akademi borde komma till en överenskommelse med universitet i fråga om de preliminära examinas avläggande här. Medikofilexamina ha av någon insändare i tidningarna framhållits, men även andra examina borde här kunna försiggå, så att vi finge en kontakt med universitetet, vilken sedan efter hand skulle leda till mer utvidgad examensrätt. Vi skulle ej komma till konflikt med universitetet, utan försöka arbeta i den riktning, som av universitetets förra rektor, professor Donner framhölls, nämligen att tjäna samma syfte, ehuru vi ha den svenska ungdomen och den

svenska undervisningen till föremål för vårt särskilda intresse. Jag ber att få förorda doktor Rosenqvist förslag. Det avser, som sagt, att ställa de praktiska intressena till en början uti ett mera framskjutet plan, än flere av de föregående talarna tänkt sig, ehuru det icke avser en teknisk köpmannautbildning, om jag så får uttrycka mig, utan snarare den allmänt medborgerliga utbildningen för affärsledare, för kommunala tjänstemän och alla dessa, som nu hos oss komma att intaga en så betydande plats i samhället. Om tillika några lärostolar inom naturvetenskaperna inrättades, främst för de preliminära examina, vilka sommarkurserna redan gjort början med, så skulle vi här kunna räkna på en betydlig skara av studenter, varav dock även lärarne göres behov av för att verkligen göra nytta och avvinna sitt arbete intresse. Jag vill ännu tillägga några ord om förslaget att den blivande högskolan skulle bliva en lärd aeropag, som sysslade med rent forskningsarbete. I detta avseende delar jag i allo doktor Johanssons åsikt. Det är en lyx, som vi ej ha råd till, och, enligt vad man sagt mig, en lyx, som försökts vid Stockholms högskola, men som man där måste göra sig av med, emedan forskningsprofessorerna blevo utan elever och det hela blev tämligen ofruktbart. Detta hindrar dock ej, såsom doktor Johansson riktigt framhöll, att i enskilda fall lämna en framstående vetenskapsman, som icke får användning vid Helsingfors universitet, plats här, även om systemet, i övrigt icke krävde det.

Men om vi föreställa oss att vi skulle fortsätta på den väg vi inslagit med sommarkurserna, utvidga programmet för dem och inrätta fasta läroplatser uti de tre vetenskaper, som doktor Johansson framhöll, så kunde vi ganska snart komma till verket och börja med vårt arbete.

Jag har främst velat överlämna till de ärade närvarande doktor Rosenqvists förslag, som avser icke den undervisning, som meddelas vid våra handelsinstitut och handelsskolor, utan en högre undervisning på de kommunala och kommersiella områdena. Hans förslag skulle, fullständigt utvecklat

med alla dess olika alternativ, taga betydande krafter i anspråk, men såvitt jag kan förstå finnes det ingenting, som hindrar att först upptaga alternativ I och sedan efterhand upptaga något av de följande alternativen, vilka mera direkt avse den kommersiella utbildningen.

Magister Einar Holmberg: Då jag åtog mig ett referat i denna fråga var det naturligt, att jag, såsom icke akademilärare och icke ägande högre akademisk grad, licentiatgrad t. ex. självfallet icke skulle kunna uttala mig med större säkerhet om det akademiska arbetet, utan har jag uppfattat min ställning så, att jag skulle ge ett uttryck åt de allmänna svenska kultursynpunkter, som kunde komma i betraktande, då det gällde akademidonationerna. Jag har gått ut från det, som vid senaste möte meddelades, att vid donationerna intet som helst villkor vore fäst, annat än beträffande en mindre del av desamma. Huruvida detta fullkomligt riktigt återger respektiva donatorers syn på saken, vet jag icke. Det kan hända att de utgå från att en högskola av här av föregående referenter föreslagna typer vore alldeles självfallen och att de därför icke uttalat några önskningsmål. Jag önskar betona inledningsvis, att jag på intet sätt underskattar intresse för svensk kultur, som tar sig uttryck på detta sätt. Var och en har naturligtvis rätt att donera penningar till de ändamål, som ligger honom mest om hjärtat. Jag har endast ansett det vara skäl att här, vid *detta tillfälle* åtminstone framföra de åsikter, som beträffande akademiiden allmänt ha gjort sig gällande inom det svenska nationella kulturarbetet i landet. Som en motsatt pol till min åsikt framstå de radikala yrkanden, som för någon månad sedan ingingo i Åbo Underrättelser, att akademien borde bliva en teknisk högskola. På grund av den diskussion, som redan på förhand har ägt rum i tidningsprässen har jag icke funnit möjligt att intaga en abstrakt rereferande ståndpunkt, utan nödgats kasta mig in direkt i diskussionen. Mitt referat har sålunda måhända en något polemisk karaktär.

Vid tänkandet över denna fråga har jag tvungits att skänka

ett ingående beaktande åt en enligt min mening icke tillräckligt observerad egendomlighet i vårt svenska folks byggnad, en egendomlighet som på det mest avgörande sätt inverkar på lösningen av de flesta svensk-finländska problem. Med hänsyn till sin sammansättning företer nämligen detta folk vissa egendomligheter, vissa abnormiteter, vilka skilja i stort sätt detsamma från andra självständiga nationaliteter. Beroende på historiska omständigheter har detta folk kommit att bestå av tvenne särskilda delar, mellan vilka sambandet varit och delvis ännu är tämmeligen löst. Då därtill kommer att gränsen mellan dessa delar ungefär sammanfaller med klassgränsen samt att den svenska överklassen med hänsyn till folket är oproportionerligt stor, har följden blivit att de svensk-finska frågorna i regel erhållit s. a. s. en väl stark överklassbetoning. — Innan jag går vidare ber jag för undvikande av missuppfattning att få framhålla att jag i begreppet överklass ej inlägger någon social kritik, med överklass avser jag endast den del av det svenska folket, som av historiska orsaker kommit att stå utan ett direkt genetiskt samband med folket. — Denna klassbetoning är mycket lätt begriplig. Enda till senaste tid har ju den svenska nationalitetsstriden förts huvudsakligast av den bildade klassen, medan folket intagit rollen av passiv åskådare om ens det, främst av orsak att striden i avsevärd grad tillsvidare gällt överklassens positioner. En naturlig följd därav har varit att denna klass vant sig att likställa sina intressen med hela den svenska befolkningens. Men detta innebär otvivelaktigt ett fel. Den svenska överklassen lever endast till ringa grad på det svenska folket. Den har till för kort tid sedan till stor del även varit den finska nationalitetens överklass, men i samma mån denna erhåller en egen sådan blir den svenska klassens ställning kritisk. Den kan ej tänka sig att kastas tillbaka på det svenska folket allena, emedan detta folk är för litet för en så betydande överbyggnad, utan den måste försöka utfinna åt sig nya existensmöjligheter. Då tjänstemännens och militärens banor icke mera stå öppna, återstår för densamma

ingenting annat än en övergång till de ekonomiska eller tekniska. Här uppstår då enligt mitt sätt att se saken ett den bildade klassens privata bildningsbehov, mellan vilket och hela den svenska nationalitetens det icke är skäl att utan vidare utsätta likhetstecken.

Men den har gemensamt med det svenska folket en mängd kulturintressen vilka äro väl ägnade att bliva den bas, varpå det framtida svenska folkets kultur kan uppbyggas. *De allmänna bildningsbehoven* utgöra enligt min mening denna bas. Den svenska överklassen har även i eget intresse allt skäl att associera sig med hela den svenska nationaliteten. Det är ju att märka att den enda form av svensk existens i Finland, som ej ens våra värsta verdersakare kunnat bortresonera och som utgör grunden för den svenska nationaliteten just är det svenska folket. Som detta folks överklass kan den svenska överklassen göra anspråk på aktning för sina kulturbehov, här står den på fast mark, medan den annars svävar i luften.

Inför akademidonationen har denna tudelning av det svenska folkets intressen kommit till synes synnerligen skarpt. Kravet på att akademien borde erhålla karaktären av en fackhögskola är enligt mitt förmenande typiskt klassfärgat. Ingen kan väl påstå att det svenska folket hade så starka tekniska intressen att deras tillgodoseende borde gå framför alla andra. Men väl har den svenska överklassen sådana. För denna är frågan otvivelaktigt brännande. Utestängd från statens tjänst, åtminstone tillsvidare, ohågad för de intellektuella levnadsbanorna, där för övrigt utrymmet kanske är väl litet, har de högre klassernas ungdom inga andra möjligheter än de som det tekniska eller ekonomiska facket erbjuder. Men frågan är om icke andra utvägar gäves för detta intresses tillfredsställelse än användningen av akademidonationen. Denna borde dock redan på grund av det innehåll som ligger i dess blotta namn vara förutbestämd för andra ändamål.

Behovet av en akademi anser jag kunna klarläggas redan med nedan uppräknade motiv.

I:o Det svenska folket i Finland är hotat till sin existens.

II:o Det har någon utsigt att bestå i kampen endast om det kan förskaffa sig ett vaket nationellt självmedvetande som stödes av den högsta möjliga etiska och intellektuella kultur.

III:o Något bättre källflöde för en sådan kan ej tänkas än en starkt nationellt betonad akademi, som stode i livlig kontakt med folket.

IV:o Det är mycket sannolikt att svenskans ställning vid universitetet i framtiden bleve än ytterligare kringskuren och därmed även all positiv svensk forskning, varigenom folket som helhet betraktat komme att mista det ytterst värdefulla stöd det äger i universitetsvärlden.

V:o Någon hjälp utifrån är i detta hänseende ej att vänta. Naturvetenskaper och teknik kunna studeras var som helst oberoende av språket, men den nationella högkultur som en akademi kan skänka, kan aldrig inhämtas på främmande botten.

Under dessa omständigheter kan jag ej finna annat än att en svensk akademi är ett livsvillkor, ordet taget i dess fulla betydelse, för den svenska nationaliteten i Finland. Akademi-idén hör till dessa integrerande beståndsdelar i vår kulturkamp, som aldrig kunna därifrån avlägsnas. Blir akademifrågan icke löst nu, kommer den att stå som den svenska nationalitetens huvudproblem tills den är det. Avförd från dagordningen kan den aldrig bliva så länge kärnan i den svenska rörelsen är att låta oss fortleva här som ett kulturfolk. — Vi hava ett oavvisligt behov av ett fördjupat och förädlat nationalitetsmedvetande, av en allt större gemensam idéskatt. Ty av detta beror arten av vår framtida kulturinsats i detta land och värdet av vårt fortlevande. Det kan väl icke vara oss nog att se till att det även framdeles kommer att finnas folk i detta land, som talar och tänker på svenska. Huvudfrågan är innehållet i detta folks tal och tankar. Om vi nu då hela den svenska nationaliteten i vårt land med spänning väntar resultatet av denna utredning, icke kan komma till

annat än att som den svenska nationalitetens främsta behov ställa rent materiella mål, ha vi fruktar jag åtagit oss ett mer än fruktansvärt ansvar. Hur vinden blåser ser man på höjderna. Och det är fara värt att en signal om sådana vindar skulle fresta den svenska befolkningen att ändra kurs. Redan nu är faran för den svenska kulturens materialisering stor nog. Vad detta folk framförallt behöver är sedlig och intellektuell kultur, den materiella har den i blodet.

För att genom ett exempel visa vad jag väntar mig av en nationell akademi tillåter jag mig att visa på den finska nationalitetsrörelsen och dess samband med universitetsvärlden. Ingen kan väl förneka — och själv gör den detta förvisso ej — dess tacksamhets skuld till universitetsmännen. Att dessa åter nästan samtliga stå att söka inom universitetens historisk-filologiska sektion är ju ett känt faktum. Därifrån har ej endast den direkta ledningen i nationalitetskampen erhållits — något som jag för min del ej anser avgjort lyckligt — utan där har man även riktat vetenskapens ljus på den finska nationalitetens livsfrågor och därigenom i avsevärd grad höjt dess nationella självmedvetande.

Att det svenska folket vore i behov av ett motsvarande organ är ställt utom allt tvivel. Den senaste tiden har även varit vittne till en rörelse bland de yngre universitetslärarne eller de blivande av i huvudsak samma karaktär. Utforskandet av den svenska befolkningens väsen och densamma möjligheter har i avsevärd grad tilltagit. Men den som ej själv sett hur det uppvaknande svenska folket ställt sig till dessa forskare, kan knappast göra sig en riktig föreställning om vad deras gärning betytt. En så glad och tacksam anamelse av vetenskapens resultat har man nog ej förr sett.

Jag behöver väl ej framhålla att jag ej tillskriver anhängarne av idén om en teknisk högskola lägre motiv. Men jag kan ej underlåta att framhålla hur effekten av en teknisk högskola framstår, sedd ur min ståndpunkt. Jag har redan betonat detta indirekt, men jag skall ytterligare tillägga några synpunkter, som för mig varit avgörande.

- 1:o Det svenska folket är i första rummet ett jordbrukande folk, i andra ett handelsidkande och i tredje eller kanske fjärde ett industri folk.
- 2:o Tekniker hava i regel — åtminstone tills de tillika blivit finansmän hyst mycket små allmänna intressen. Vill blott påminna om den åtminstone på min tid rådande stora skillnaden mellan studentavdelningarna och polyteknikernas förening. De förra intinsivt intresserade för alla kulturspörsmål och efter förmåga även verksamma som kulturarbetare, den senare endast intresserad av sig själv. Åtminstone kunde en utomstående ej iakttaga andra livstecken.
- 3:o Håller jag före att då relativt få industrier äro belägna inom den svenska befolkningens bosättningsområde, utbildandet av tekniker snarast bleve en kulturförlust, då dessa till största delen komme att få sin verksamhet förlagd utom vårt område.
- 4:o Anser jag en teknisk högskola vara allt för dyrbar med hänsyn till våra visserligen relativt stora men absolut taget små tillgångar. Då staten hos oss ej har råd att upprätthålla mer än en tredjerangens högskola, hur tänker man sig då att man på privat håll kunde sammanbringa medel till en förnämligare. — Då meningen självfallet är att ej skapa annat än en god läroinrättning, bleve följden den att man måste specialisera sig, och inskränka sig till en detalj. Men vilket värde med hänsyn till den svenska kulturkampen ägde väl det, att undervisningen i den eller den tekniska detaljen meddelades på svenska.

Ehuru mina sympatier således *avgjort* ligga på den rent akademiska sidan, kan jag dock ej underlåta att påpeka att jag tillerkänner en ekonomisk, (ej enbart handels) högskola en betydligt större allmän kultureffekt.

För det första stå de ekonomiska vetenskaperna i intimaste relationer med livet. För det andra äro finansmän i regel starkt intresserade av allmänna kulturfrågor. Vilken bety-

dande insats ha dessa t. ex. ej gjort på den kommunala självstyrelsens område eller i lantdagen, vidare kunde en ekonomisk högskola genom praktiska kurser av olika slag eller genom litteratur komma i direkt kontakt med vida lager av befolkningen. Slutligen kunde den svenska befolkningens sociala och ekonomiska liv bliva föremål för en metodisk undersökning, som säkert skulle vara av utomordentligt stor betydelse.

Vad planerna på att göra Åbo akademi till ett komplement till universitetet eller tekniska högskolan för övrigt angår, ville jag karaktärisera alla dessa strävanden icke som svenska utan som allmänt fosterländska. En lucka finnes i den allmänna finländska kulturbyggnaden, och den vill man fylla. Antagligt är att ett sådant arrangemang skulle bliva av mycket svag nationell effekt.

Angående arten av den akademi jag önskade, kan jag nu ej lämna några detaljerade uppgifter. För mig är detta dessutom av underordnad betydelse alldenstund denna skall giva sig själv, så snart man en gång kommit överens om vilket ändamål akademien skall tjäna. Dock vill jag anföra att jag självfallet ställer de humanistiska vetenskaper vilka ha den största betydelsen med hänsyn till den svenska nationalitetskampen i främsta rummet. En kombination med naturvetenskaperna anser jag vara ur allmänt kulturell synpunkt nödvändig, så snart medel därtill finnas.

Strävandet att genast komma till största möjliga elevantal anser jag ej lyckligt. Denna akademis värde som svenskt kulturorgan skall främst mätas med hänsyn till kvaliteten, kvantiteten betyder mindre. För mig framstår akademins främsta betydelse däri att densamma skulle sätta vetenskapsidkare i tillfälle att ägna de svenska problemen en ingående behandling. Den direkta undervisningen borde inskränkas till högre studieledning. Ju mindre begåvad en student är dess större är det behov han har av elementär handledning, men en sådan skulle enligt min åsigt synnerligen besvära lärarne i deras rent vetenskapliga strävanden, även om den med all sannolikhet komme att ansenligt öka elevantalet.

Professor C. von Bonsdorff, som på grund av hälsoskäl var frånvarande, hade insänt följande uttalande, som upplästes av magister Dahlström:

Jag utgår för min del alldeles bestämt från den grundsatsen att den planerade akademien bör framför allt och från början bli en undervisningsanstalt med uppgift att stärka det svenska folkelementet i vårt land och befordra möjligheterna för dess fortkomst genom att meddela det teoretiska insikter och praktiska nyttigt vetande på olika områden. Kan man med tiden — i den mån nödiga krafter och penningresurser stå till buds — inrätta platsen med syfte att bereda enskilda vetenskapsmän tillfälle till fortsatt vetenskapligt arbete, så är detta gott och väl men sådana s. a. s. personliga syften, må tillsvidare träda tillbaka — om icke särskilda anslag befordra desamma. Till en början måste vi fasthålla praktiska undervisningsändamål, d. v. s. samma syften, som föranledde öppnandet av de akademiska sommarkurserna i Åbo för nära fyra år tillbaka. Dessa kurser ha för visso haft nytta med sig för deltagarna, och jag tror, att de därjämte — såsom meningen för övrigt var — förberett en fast akademisk läroinrättning — i vilken de nog torde komma att uppgå — förr eller senare — såsom en grund för vidare utveckling.

Men om vi låta akademins program bestämmas av hänsynen till undervisningens, d. v. s. den högre undervisningens behov, böra vi se till att den undervisning, som meddelas, kommer s. a. s. att komplettera högskolornas i Helsingfors, universitetets och tekniska högskolans, icke konkurrera med denna. Då man framhållit vikten av naturvetenskapliga och tekniska studier, så är jag med om att dessa så tidigt som möjligt bli tillgodosedda. Ty om ock undervisning i fysik, kemi m. m. meddelas i vidsträckt utsträckning i Helsingfors, så råder ju som bekant en sådan tillströmning till laboratorier att en del av aspiranterna få vänta en tid på inträde, och dessutom torde, såvitt mig meddelats, vissa ur praktisk synpunkt viktiga specialstudier icke vara i H:fors

tillräckligt uppmärksammade. Genom undervisning på dessa områden i den mån tillgångarna medgiva det, skulle således akademien i Åbo komplettera högskolorna i H:fors. I fråga om de merkantila studierna kan jag endast uttala den önskan, att det program, som de akademiska sommarkurserna under de gångna åren sökt fullfölja, måtte bli vidare utvecklat till fromma för den högre kommersiella utbildningen och affärsskickligheten i vårt land, men att göra akademien huvudsakligast till en handelshögskola finner jag icke välbetänkt.

Men då vi utstaka riktlinierna för akademins framtida verksamhet, få vi ingalunda lämna ur sikte andra viktiga kunskapsgränar. Jag skall nu icke alls beröra de medicinska, teologiska och filosofiska studierna, vilka i sinom tid kunna bringas till tals, och jag lämnar ur räkningen de filologiska ämnena, av vilka dock svenska språket (och litteraturen) så snart som möjligt borde få en representant. Jag vill nu endast framhålla de historiska, ekonomiska och statsvetenskapliga studierna, vilkas krav redan i god tid borde uppmärksammas. Det vore enligt min tanke både viktigt och tidsenligt att söka åstadkomma en undervisning, som tjänar till att utbilda statsborgare och kommunalmän, m. a. o. befordra studiet av stat och samhälle i deras historiska utveckling och närvarande uppenbarelseformer. För detta ändamål skulle undervisning beredas i historia, statskunskap, förvaltningsrätt, kommunalkunskap, nationalekonomi, sociologi m. m. Undervisningen borde åtminstone till en del beakta examensstudierna i H:fors, så att åtminstone partiella examina i Åbo godkändes efter full kurs i Helsingfors, såsom f. n. examina vid sommarkurserna. Men den kunde också leda till ett slags statsvetenskaplig kandidatexamen, d. v. s. en examen, som icke avlägges vid universitet i H:fors, men för vars inrättande under senaste tid röster höjts inom akademiska kretsar. Representerne för nämnda ämnen — såsom för alla de andra — skulle naturligtvis också befordra den vetenskapliga forskningen på sitt gebit. Så får ju läraren i historia tillfälle att — om ock i begränsat mått — anordna och leda historisk

källforskning i Åbo. — I fråga om dessa lärare — och även i fråga om de andra — må jag ännu tillägga, att de kunde åläggas att hålla populärt vetenskapliga föreläsningar av samma art som de vilka hållas i Göteborg och vilka ligga till grund för den viktiga publikationsserien »Populärt-vetenskapliga föreläsningar vid Göteborgs högskola». På detta sätt komme akademien i Åbo, jämte det den utgör en undervisningsanstalt med praktiska och vetenskapliga syften, att också tillgodose de allmänna bildningssträvandena i Åbo stad.

Jag vill nu icke uttala mig därom, i vad följd de olikartade studierna böra och kunna införas vid akademien, vilket ämne som bör föregå det andra, i vad mån avläggandet av examina i H:fors bör hållas i sikte o. s. v. Allt sådant fordrar sin särskilda diskussion och får bero på många olika omständigheter, icke minst på tillgången på dugande krafter för tillfället. Men vad man bör betänka är, att ett någorlunda klart och omfattande program för akademins framtid bör vara uttänkt och godkänt, innan man skrider till företagets realiserande. Det duger icke att ha ett par delar av programmet klara och att lämna fortsättningen åt tidshändelsernas gynnsamma eller ogynnsamma förlopp. Om också en del ämnen kunna först småningom inryckas i kretsen av undervisningen eller h. o. h. måste utmönstras och ersättas med andra, bör man från början ställa uppgiften tydlig för sig och hellre för omfattande än för trång. Det är ur denna synpunkt jag tillåtit mig att fästa Akademikommitténs uppmärksamhet vid ovan berörda discipliner och studieuppgifter, vilka icke alls eller endast obetydligt berörts under den hittills förda pressdiskussionen.

Professör H. Pipping: Jag vill ej förlänga diskussionen, då jag i tryck uttalat min mening. Jag ber få påpeka att jag tillåtit mig i Östsvensk Tidskrift n:r 2 utlägga de grundprinciper, vilka enligt min mening borde bli bestämmande. Det är visserligen ett och annat, som jag tänkt över, men ej hunnit närmare utarbeta, vilket här nu kunde tilläggas. Men jag kan avstå därifrån och åtnöja mig med att i allt väsentligt instämma i magister Holmbergs yttrande. Jag anser nämligen att han träffat kärnan av saken.

Friherre Tor Carpelan: Det kan synas förmätet att här, efter så många grundliga och i detalj genomtänkta förslag, komma fram med egna synpunkter. Men detta är ju en principdiskussion och det blivande beredningsutskottet skall, hoppas jag, taga under omprövning de olika synpunkter, som här göra sig gällande. Det är också överflödigt för mig numera att framhålla särskilda omständigheter, vilka redan framhållits, särskilt genom bankdirektör Schybergsons och professor Rindells anföranden. Min ursprungliga tanke hade varit, att feriekurserna, icke den ekonomisk-komersiella avdelningen, utan den för studenter, skulle på ett naturligt sätt utvidga sig till en akademi. Men vid närmare eftertanke har jag funnit att en sådan plan skulle bli omöjlig och även farlig, ty därigenom komme akademien att ställa sig helt och hållet i beroende av universitetet i Helsingfors och i detta avseende förlora sin självständighet. Undervisningen här komme nämligen att bli beroende av de enskilda lärarnes vid Helsingfors universitet godkännande eller icke. Genom att, såsom bankdirektör Schybergson för sin del tillade till doktor Rosenqvists förslag, göra dessa kurser till en bestående institution och ställa dem i rapport till universitetet i Helsingfors, komme elever att dragas ifrån universitetet i Helsingfors, och den möjlighet, som målas på väggen — Helsingfors universitets förfinskning — komme då att bli en verklighet. Dessutom måste jag hålla före, att det är ett stort slöseri med medel, att här i Åbo bibringa elementära vetenskapliga kunskaper, som meddelas lika väl på annat håll. En annan sak är om förhållandena ändras, så att Helsingfors universitet blir alldeles finskt, i vilket fall behov framstå, som helt säkert komma att fyllas. Man har här både talat och skrivit mycket om att den blivande Åbo akademien skulle tillgodose utbildningen av ledare för tekniska verk och företag, och det är utan tvivel en mycket god sak. Men jag skulle vilja ställa målet något vidare. Åbo akademi skall utbilda ledare för *samhället*. I ett sådant ledarskap anser jag att tekniker och även affärsmän, samt om jag så får säga, fria jurister i fram-

tiden, ja i en nära framtid, komma att ha den allra största uppgift, ty det är de sociala frågorna som äro framtidens viktigaste problem. Men det är just på området för sådant ledarskap, som tillfälle till utbildning ännu saknas och att giva ett sådant tillfälle vore det värdigaste ändamålet med vår akademi. Undervisningen borde bli en fortbildningsundervisning och akademien sålunda en fortbildningsakademi, vilket jag under nuvarande förhållanden ur alla synpunkter anser vara att föredraga framför en akademi för meddelande av elementära vetenskapliga kunskaper. Den skulle tillgodose, såsom här av professor Rindell och doktor Rosenqvist framhållits, en utbildning, förutom för tekniker och affärsmän, av kommunala funktionärer, försäkringstjänstemän etc. d. v. s. efter idkade special- eller fackstudier och någon tids praktisk verksamhet skulle komma en studiekurs, som lämnade de nödiga förutsättningarna för verksamhet på det sociala området o. dyl. I detta avseende ha här av professor Rindell och doktor Rosenqvist framhållits flere ämnen, som kunde komma ifråga. Men grunden för denna utbildning borde meddelas genom studier i nationalekonomi jämte statistik och finansvetenskap, historia och filosofi. Jag vet att då man nämner ordet filosofi det är mången, som minst sagt förhåller sig reserverad, men jag vill nämna exempel från utlandet. T. o. m. vid en *handelsakademi* i Tyskland finnes två professorer i filosofi, vilket ej anses vara för mycket, och dessutom tre docenturer i samma ämne. Varje engelsk industri- och affärsman har jämväl bedrivit studier i historia och filosofi. Det är en stor brist i detta land att de filosofiska studierna icke äro tillräckligt beaktade. Jag vet ej att vårt folk skulle mer än andra folk sakna anlag åt detta håll, men det vet jag att nutidens största kulturnationer, den tyska och den engelska, hålla mycket på en sådan utbildning just för det praktiska arbetets män.

Vad jag här framhållit skulle närmast komplettera professor Rindells anförande och ansluta sig till doktor Rosenqvists första alternativ.

Professor M. G. Schybergson: Det förefaller mig som om doktor Johanssons förslag vore det mest praktiska, det lättast utförbara och behovet för ögonblicket mest motsvarande. Vi ha också, skulle jag tro, på detta område i större utsträckning än på andra lärarkrafter, som kunde anställas och användas.

Vid det möte, som i januari 1908 hölls i Åbo, då Åbo akademikommitté grundades, uttalade jag mig för att Åbo akademi skulle få en väsentligen humanistisk prägel. Nu ha emellertid förhållandena förändrats: den praktiska utvecklingen har gjort stora framsteg, och framförallt är det av stor betydelse, att Tekniska högskolan blivit allt mer finsk till sitt språk. Vi veta att det är mycket svårt för svenskatalande elever att där fullfölja sina kurser, och att på senare år ett stort antal inträdessökande för bristande utrymme icke emottagits. Det mål vore för visso att eftersträva, att ge tillfälle till någon teknisk bildning, men det fundament som nyss av doktor Johansson angivits skall först läggas. I detta avseende är jag av olika mening med professor Rindell. Jag ville dock ej, att det humanistiska skulle ställas utom programmet, om det också komme att intaga andra rummet. Vi borde inte lämna forskningen om människoandens utveckling och manifestationer å sido, vi gjorde orätt och oklokt om vi handlade så. Ty även på detta håll ligger behovet nära. Den som något känner förhållandet inom historisk-filologiska sektionen vid universitetet, vilken uppbär de humanistiska studierna, vet att det ej kan räcka synnerligen länge förrän flertalet lärarplatser äro besatta med finskspråkiga lärare. Det går så tydligt i denna riktning, att vi snart icke mera kunna räkna på att vår elementar lärarkår vid högskolan i Helsingfors skall undervisa på sitt eget språk. Sker så, innebär det ju en förfärlig förlust. En humanistisk riktning, om icke i första, så åtminstone i andra planet, borde därför åsyftas. Romarspråket skulle läggas till grund. På latinet bygges ju fortfarande all filologisk och historisk bildning. Därefter komme svenskan. Naturligtvis bör modersmålets studium ej

åsidosätts, utan med all kraft upprätthållas vid en inrättning, sådan som den nu avsedda. Vad historieundervisningen beträffar, vill jag särskilt påpeka, att den har bättre botten i Åbo än måhända i någon annan stad i vårt land. En historielärare skulle här ha arkivmaterial så som knappast någonstädes för övrigt. Han kunde också förbinda med sin verksamhet ordnandet av t. ex. länestyrelsens arkiv, som är ofantligt rikt, men befinner sig i en barbarisk förvirring, omfattande flera rum jämte vindar o. s. v. fulla av de dyrbaraste handlingar. Vidare finnas magistratens arkiv, domkapitlets och hovrättens arkiv — alla erbjudande rikhaltigt material för undervisningen och för en historieprofessors egen forskning. Naturligtvis skulle undervisning i moderna språk förbindas därmed. Jag håller sålunda på att den humanistiska riktningen ej får lämnas obeaktad vid uppställande av programmet för Åbo blivande akademi.

Bankdirektör Emil Schybergson: Jag ber att med anledning av baron Carpelans yttrande få bryta en lans för sommarkurserna, vilka jag skulle önska utvidga både ifråga om de krafter, som där användas, som ifråga om den tid, som disponeras för dem. Jag hade verkligen gärna sett att baron Carpelan fortfarande hållit på sin ursprungliga ståndpunkt i detta avseende, ty jag tror nämligen att den är den riktiga, och farhågan för att universitetet i Helsingfors skall komma oss ur händerna ifall här upptagas motsvarande studier, är enligt min tanke ogrundad. Jag vill inte säga att universitetets förfinskning går så fort som min bror professorn framhållit. Det är dock överhuvud så här i världen, att ändringarna gå långsammare än man tror. Men jag föreställer mig att förändringen i detta fall går fortare än eljes, om vi ej här ha någonting, som kan ersätta vad vi där eventuellt förlora. Vi skola komma ihåg att omedelbart efter Polyteknikums förfinskning liknande yrkanden gjordes i lantdagen beträffande universitetet, och det var endast tillfälligheter, som föranledde att det icke kom till beslut i sådan riktning från representationens sida. Professor Danielson-Kalmari sade

uttryckligen, att präster och jurister, dem kunde vi få behålla — det övriga skulle gå oss ur händerna. Och det är med avseende därå vi skola förbereda oss att övertaga de discipliner, som tagas ifrån oss, efterhand som behov därav föreligger. Det göra vi just genom att fortsätta kurserna i den anspråkslösa form, i vilken de befinna sig, utveckling av dem finner jag alldeles naturlig. Och vi bygga ju för övrigt med dessa kurser på gammal grund — fyra års verksamhet redan — och det är obestridligt att vi med dem gjort nytta åt den svenska studerande ungdomen i landet. Vi böra därför icke kasta dem överbord, utan behålla dem.

Bibliotekarien E. Holmberg: För det program som av baron Carpelan utlades, hyser jag för min del rätt stora sympatier; det står inte, åtminstone direkt, i strid med vad jag önskade. Läraren hade här tillfälle att lägga hela sin personlighet i undervisningen, och det bleve av mycket stor betydelse om han lyckades att få den rätta andan exempelvis på kommunalpolitiken och ge detta ämne en högre lyftning. Var och en, som levat med på landet, vet huru låga de kommunala idealen för närvarande äro.

Men för att åter gå till den centrala frågan, som här uti referaten belysts, vill jag framhålla, att jag i främsta rummet i Åbo akademi, redan på grund av dess namn, som uppväcker så vackra ideassociationer, vill se den svensktnationella symbolen. Jag tror inte att det blir svårt att få alla dessa praktiska skolor till stånd. Det praktiska behovet är så starkt, att dessa läroinrättningar komma att uppstå nästan av sig själv. Vi känna alla vilken ringa lust den svenska allmänheten själv har att offra något för kulturella intressen. Här är donationernas roll desto större, medan folket självmant gör litet eller intet för saken. Vi borde hålla Åbo akademi som den centrala organisationen för allt högre svenskt kulturliv i landet, men så mycket som möjligt gynna uppkomsten av alla dessa tekniska skolor, varav man på svenskt håll i detta land är beroende. Själv har jag i tio år arbetat bland det svenska folket och känner huru det ser på nationalitetsfrå-

gan, och jag kan försäkra att här är behov av en mycket stor och djupgående väckelse, för att vi skola få gränserna säkra, så att vi inte utan vidare glida från vår position. Det är ett livligt nationellt självmedvetande, som vi ha behov av. Och därför synes det mig att alla de vetenskaper, som gå ut på behandling av själva folket, dess språk, dess etnografi, historia, ekonomiska möjligheter och allt sådant spelar en utomordentligt stor roll. Då jag i mitt referat nämnde att man har svårt att föreställa sig den glädje, med vilken folket anammar vetenskapen, vilken behandlar folket självt, stödde jag mig på egen erfarenhet. Ty på intet annat sätt kunna vi förmå väcka, entusiasmera och höja folket och lära det känna att det är något, än just genom dessa vetenskaper, som beröra folkets eget liv. Denna folkmassa är ändå sist och slutligen den grund, på vilken vår kultur står och bygger. Och just därför bör den blivande akademien främst lägga sig vinn om att få en nationell lyftning till stånd, att utveckla och höja den kraft, som detta svenska folkelement i sin helhet inrymmer och bliva symbolen för de allmänna svenska kulturintressena, en symbol, som vi så innerligen väl behöva. Huru den praktiska starten skall försiggå — därpå vill jag ej ge mig in. Många detaljerade förslag ha ju gjorts. För min del står jag fortfarande på den ståndpunkten, att vi måste ha målet fullständigt klart. Ha vi en gång kommit så långt, ge sig detaljerna av sig själva.

Friherre Tor Carpelan: Det är måhända inte ur vägen att litet diskutera de akademiska sommarkurserna. Det har ingalunda varit min mening att kasta dem överbord, tvärtom att uppehålla dem i sin nuvarande gestaltning, och det vore väl om komitén kunde övertaga dem och hålla dem som de nu äro, icke som en integrerande del av akademiorganisationen, utan såsom tillgodoseende ett behov, som måhända är helt och hållet temporärt. Ut i denna fråga synes mig bankdirektör Schybergson ej vara praktisk. Antag att vi nu här ha gjort dessa preliminära studier till en integrerande del av akademien och att Helsingfors universitet sedan förfinskas,

så stå vi där med dessa preliminära studier, och det återstår för oss påtagligen ingenting annat än att bygga på och laga en medicinsk fakultet, ty det är för de medicinska preliminär-examina, som kurserna egentligen äro av betydelse. Det är icke praktiskt att ställa sig i en sådan situation, och att under tiden försumma mycket viktiga saker, för vilka ingen undervisning och utbildning alls förefinnes. Professor Pippings förslag är mycket vackert och man måste känna varmt för det. Och kommer det en donator och erbjuder medel för en professur i svenska språket och uti svensk inhemsk etnografi o. d., så kan man ej annat än på det varmaste tacka honom, men då det gäller att bilda en *helhet*, så får man, synes det mig, ej se saken ur den synpunkten. Det är för övrigt intet »ord och tankar», som närmast behövas, utan handling, att kunna utbilda män, vilka skola *handla* i det levande livet. Det är detta mål jag tycker att akademien borde tillgodose.

Professor H. Pipping: Jag skulle ha mycket att säga i anledning av de yttranden, som fällts, men jag avstår därifrån, emedan jag tycker att vi nu kunde följa en gammal lantdagspraxis och icke polemisera vid remissdebatter, men också endast därför avstår jag från ordet.

Fil.mag. O. Andersson: Ehuru jag i allt väsentligt ansluter mig till vad mag. Holmberg här uttalat och även omfattar prof. Pippings uttalande i Östsvensk tidskrift, vågar jag dock en stund uppehålla den ärade församlingen för att med några små detaljer komplettera mag. Holmberg, och för att understryka några av hans uttalanden. Vid genomläsningen av det referat, som föreligger från akademimötet 1908 har jag funnit, att de, som där yttrade sig, utgingo från tanken att Åbo akademi verkligen skulle bliva en svensk akademi icke blott till språk och anda utan även till sina resultat, om jag så får säga. Något annat än en humanistiskt anlagd akademi sattes då egentligen icke i fråga. Om nu de tekniska ämnena läggas till grundval för akademien, såsom här föreslagits, så får den naturligtvis en alldeles annan karaktär än om den begynner med en humanistisk fakultet. De elever,

som utgå från en teknisk högskola, spridas åt olika håll, få ofta nog sin verksamhet långt borta från de svenska trakterna och kunna således icke direkt ingripa i det svenska kulturarbetet. Dessutom är att märka, att icke heller lärarna i tekniska ämnen kunna ha samma anledning och möjlighet att träda i direkt kontakt med det svenska folkelementet som lärare i humanistiska ämnen. Beträffande en lärostol i svenska språket tillåter jag mig, i motsats till en föregående talare, hysa den uppfattningen, att då nu Åbo svenska akademi synes bli en verklighet, borde man icke behöva vänta med inrättandet av en sådan lärostol till dess någon donator uttryckligen anslår medel därtill. Det är ju alldeles självfallet, att denna akademi också bör hava en professur i svenska språket; ett lika så betydelsefullt ämne ur denna synpunkt sett är nordisk historia. En viktig uppgift för Åbo akademi blir att upprätthålla de kulturella förbindelserna mellan Sverige och Finland. Men klart är, att den, humanistiskt anlagd, har de största förutsättningarna att fylla denna uppgift. Det är ju inom hithörande ämnen vi hava det mesta gemensamt med Skandinavien. En omständighet förtjänt av beaktande är vidare att den tekniska undervisningen antagligen skulle komma att draga till sig ett stort antal finstalande studenter. Jag vill icke rycka denna fråga alltför mycket i förgrunden, men det får heller icke glömmas, att om man följer samma princip i detta avseende som inslagits vid de akademiska sommarkurserna, vilket jag för min del anser självfallet, och om man här lyckades få till stånd förstklassig undervisning i ett antal tekniska specialfack, så har man att vänta att även finska studenter begagna sig av den även för dem öppnade vägen. Jag är alldeles icke emot att finnar här erhålla sin utbildning, men en större finsk nation vid Åbo svenska akademi skulle dock, enligt min mening förefalla något egendomlig. Det synes mig i allo naturligtast att vid startandet av vår svenska akademi först och främst upptaga de ämnen som mest närma sig de svenskt-nationella bildningsformerna. Med anled-

ning av professor Schybergsons uttalanden rörande den framtida utbildningen av pedagoger för våra svenska läroverk måste jag framhålla, att det synes mig vara en synnerligen viktig angelägenhet att övervaka huru den svenska ungdomens lärare och ledare få sin utbildning. Den uppfattningen har tidigare uttalats, att inom en mycket kort tid skola våra blivande pedagoger vid universitet i Helsingfors bli hänvisade att mottaga undervisning i något eller några ämnen på finska språket. Detta skulle jag anse vara en stor olycka. Faran härav betonades starkt vid mötet 1908. Professorerna Estlander och Gustafsson framhöllo mycket bestämt, att man borde sörja för, att de svenska skolorna få lärare, vilka åtnjutit undervisning på sitt modersmål. Man fruktade då icke, besynnerligt nog, att organiserandet av Åbo akademi jämväl som en utbildningsanstalt för blivande pedagoger skulle bidra till förfinskningen av universitetet i Helsingfors, utan man ansåg, den pågående förfinskningen tvärtom såsom en orsak att här i tid sörja för de svenska pedagogernas utbildning. Jag tror också, att fruktan för förfinskningens vid universitetet i Helsingfors påskyndande genom Åbo akademis upprättande betydligt överdrivits. Härintills har det ju gällt för skapandet av en större finsk överklass att sända så många som möjligt till universitetet. Men redan nu märkes en viss minskning av de finstalande studenterna. Dessutom tror jag att ett finskt universitet mycket snart uppkommer utom Helsingfors. Personer som intressera sig härför, sägas ännu icke uppgivit planerna. Flera tecken tyda på, att ett energiskt arbete bedrivs för deras realiserande. Det är troligt, att Åbo akademi, i stället för att förläma, sporrar arbetet i denna riktning. Och om ett finskt universitet komme till stånd i någon inlandsstad, skulle detta ju också draga ett betydande antal finnar bort från universitetet i huvudstaden. — Oberoende härav är det för oss framför allt av största vikt, att Åbo akademi, då den engång kommer till stånd, såsom magister Holmberg framhöll, i grund och botten bliver en svensk akademi, ett centrum

för svenskt kulturarbete, en akademi, som i sig innesluter och utvecklar det bästa och största av vad svensk kultur och folkanda skapat.

Kyrkoherden K. Ahlman: Jag tillåter mig vara av delvis ganska olika mening med föregående talare, då han nämligen syntes vara rädd för en finsk nation, som kunde uppstå vid Åbo svenska akademi. Jag för min del har alltid fattat saken så, att den blivande akademien skulle ha en tvåfaldig uppgift, nämligen en, som avser den svenska folkdelen i vårt land, och en annan, som avser hela folket. I likhet med föregående talare ville även jag, i denna akademi verkligen se en förbindelselänk mellan Sverige och Finland, mellan västerländsk kultur och Finland. Och detta blir den ju i den mån även den finska nationaliteten i vårt land skulle i Åbo svenska akademi se en högskola, där den har något att inhämta, en inrättning, som den har behov av. En sådan utveckling vore till fromma för ej blott den svenska befolkningen här, utan för hela vårt folk, och jag förmenar att vårt lands svenska nationalitet säkerligen just härav skulle hava den största nytta. Jag nämnde att Åbo akademi borde vara en förbindelselänk, genom vilken vårt land skulle hållas i livligare förbindelse med västern. Jag fattar saken så, att kulturen hos oss, även den finskspråkiga nog är västerländsk, men för ett folk med den ställning vårt intar vore det säkerligen till fromma om här funnes en anstalt, som särskilt toge till sin uppgift att värna om den västerländska kulturen i vårt land. Denna kulturs särmärke ligger i hävdandet av personlighetens värde och överhuvud de andliga värdena. Där människor nedlåta sig till att blott bli redskap för ett system, det må sen vara politiskt, socialt eller ekonomiskt, där ha de blivit främmande för och tagit avstånd från västerländsk kultur. Det är nog en annan kultur de då givit sig i våld och bekänt sig till. Jag tror för min del att de intressen, som vi här vilja se företrädde till fromma för de svenske och för hela landet, bäst skulle tillgodoses om vi främst skulle taga hänsyn till sådana discipliner, som vi nu helt allmänt

beteckna som de humanistiska. Jag anser mig ej vid detta tillfälle böra inlåta mig på någon mera ingående redogörelse för min ståndpunkt i frågan, jag vill, blott i korthet framhålla att jag, om ock icke så alldeles i motiveringen, så dock i resultatet ansluter mig närmast till herrar Holmberg och Pipping. Då jag uttalar min anslutning till dem, så avser detta icke att innebära något uttalande emot vad doktor Johansson framhöll, ty jag finner det självfallet att också de naturvetenskapliga disciplinerna skola representeras, så snart det sig blott göra låter, och det förefaller mig som om den stomme doktor Johansson utpekade vore den, vilken främst kunde komma ifråga. I fråga om den blivande akademins förhållande till universitetet i Helsingfors ville jag i det längsta undvika all konkurrens, för att så åtminstone ej påskynda förfinskningen av vår tvåspråkiga högskola. Det finns så många professurer vid universitetet i Helsingfors, som väl bäst skulle delas mellan flere innehavare. Om Åbo akademi på detta sätt skulle taga på sin anpart endast en särskild gren av en angiven vetenskap, så skulle å ena sidan konkurrens undvikas och å andra sidan genast från början större tillströmning av studerande tillförsäkras den nya akademien.

Bankdirektör Emil Schybergson: Jag föreställer mig att frågan om att de svenskspråkiga studenternas vid universitetet i Helsingfors antal bleve reducerat har tillagts något för stor betydelse. Det finns både svensk- och finstalande i så tillräcklig mängd, att det icke skadar om antalet skulle reduceras. Det vore lyckligt åtminstone för studenterna själva om de icke behövde tillbringa sina 4, 5 eller 6 år vid universitetet i Helsingfors, utan tillbringa åtminstone en del av sin studietid i en stad som Åbo, som är billigare och där i många avseenden sundare förhållanden äro rådande. Jag föreställer mig att just uti matematik, fysik och kemi möjligheterna för en sådan fördelning av studierna på Åbo akademi och universitetet äro mycket större än i övriga ämnen. Man må nu säga vad som helst, så ha eleverna i de humanistiska disciplinerna blivit väsentligt mindre till antalet.

Det är dessutom svårt att i dem fördela arbetet på två högskolor. Framförallt böra vi lägga vikt på att Åbo akademi skall bliva besökt och med all aktning för den uppfattning, som sätter utkomsten i andra eller tredje planet, så är det ändock så, att vi i all fall få lov att tänka litet på den saken även.

Fil. mag. S. Dahlström: I dagens diskussion har jag äran göra ett kort inlägg. Under sommaren hade jag tillfälle att i Å. U. utförligt framlägga min åsikt i frågan om den blivande högskolans gestaltning; i huvudpunkterna står jag på samma ståndpunkt som då. Största effektivitet synes mig högskolan få, om den göres till en pedagogisk institution, och ej till ett forskarinstitut, största betydelse för Åbo stad likaså.

Att söka så litet som möjligt skada den svenska positionen vid Helsingfors universitet är enligt min tanke en oavvislig skyldighet, likaledes att anlägga högskolan så, att utvidgning är möjlig i alla de riktningar framsynta donatorers stipulationer i framtiden kunna motivera eller ställa till buds, och situationen i Helsingfors gör behövt.

Den svenska nationalitetens i vårt land behov måste tillgodoses, därom äro vi alla överens i själ och hjärta. Men att av detta draga slutsatsen, att vi böra grundlägga uteslutande en historisk-filologisk sektion, det är en annan sak. Man frågar sig vilken direkt nytta en sådan högskola skulle bringa, och finner att den närmast skulle kunna producera lärare i historie och svenska. Huruvida detta är behövt, är emellertid tvivelaktigt, då lärare i nämnda ämnen f. n. frambringas i tillräckligt antal av motsvarande sektion i Helsingfors. Härtill kommer att studierna i Åbo skulle draga studerande från Helsingfors, vilket måhända ej är välbetänkt.

Grundlägges i Åbo en historisk-filologisk sektion, så är enligt min tanke den logiska slutsatsen den — såsom vi mycket riktigt finna hos professor Pipping — att anstalten till sin typ bör bliva en forskarakademi utan nämnvärda pedagogiska uppgifter. En sådan har vårt lilla folk dock väl knappast råd till, och Åbo stads opinion synes även ganska en-

hälligt uppställa som önskningsmål en högskola, i vilken samhällsverktyg utbildas.

Jag kommer sålunda till slutsatsen, att det historisk-filologiska uppslaget ej lämpligen borde konstituera Åbo högskolas begynnelse; komma emellertid de av professor Pipping föreslagna professurerna till stånd såsom följden av särskilda legat, så är därom endast gott att säga. De kunde på detta sätt även pedagogiskt få en från det övriga avvikande karaktär.

Övertygelsen att verkets kvalitet, ej formen, skall vara det som ger det hela värde, kommer mig att tänka, att det sist och slutligen är vetenskapens soliditet, som även ur den svenska befolkningens synpunkt vore till största gagn. Akademins namn bländar mig ej, jag är för min del nöjd även med den anspråkslösare benämningen högskola. Och vad är det som mest synes hava tilltalat den senaste referenten, med vilken vi i själ och hjärta alla äro överens i hans premisser, om ock ej i slutsatserna: är det ej en svensk högskolas så att säga yttre betydelse, en svensk högskoleverksamhets biprodukter? Men det är knappast lyckligt, om biprodukterna vid någon form av verksamhet göras till huvudsak, och särskilt då det gäller vetenskapens värdighet, sanningssökande och objektivitet må mycken takt och omtänksamhet iakttagas. Magister Holmberg har medgivit, att exemplet av de finska, kulturelt och politiskt verksamma professorerna vid historisk-filologiska sektionen i Helsingfors ej är enbart lyckligt och uppbyggligt, och mången har i sanning nog av dessa agiterande folklorister och politiserande historiker.

Av de fem huvudsakliga riktlinier man kan utleta ur hittills gjorda förslag, synes mig den matematisk-fysiska bäst fylla de fordringar, som kunna ställas på en begynnande högskola i Åbo. Den vädjar väsentligen till en elevkontingent, som ej skall frångå Helsingfors universitet, alldenstund denna till stor del skulle avstås av den numera förfinskade tekniska högskolan. Den är för vidsträckt skaror av studenter nyttigast. Den ställer i perspektiv utbildning till praktiska, utom-

ordentligt viktiga uppgifter. Den möjliggör samtidigt en obegränsad vetenskaplig verksamhet. Den erbjuder ur universitetsteknisk synpunkt den rikaste utveckling genom sina möjligheter att assimilera en teknisk överbyggnad — som kan upprätthållas genom speciella legat — och en fortsättning av ekonomiska, humanistiska, statsvetenskapliga discipliner, möjligen även medicinska om omständigheterna motivera sådana.

Jag medger gärna, att denna föreslagna begynnelse icke är den enda möjliga, ehuru den troligen är den mest vederhäftiga och sannolikt den mest opportuna. I varje fall böra vi tänka oss ett vidsträckt sammangående — åtminstone i framtiden — mellan de olika riktlinierna, och jag tillåter mig antaga att med full förståelse för alla berättigade krav en imponerande och mångsidig högskolekomplex kan komma till stånd i Åbo, vilken än början må bli.

Jag tillåter mig att ännu en gång rikta uppmärksamheten på faran från finskt håll. Vi känna ju det öde, som förr eller senare hotar att drabba alla våra tvåspråkiga institutioner, med det anspråk på vidsträckt armbågsrum, som synes vara ett för finskheten utmärkande drag. Universitetets förfinskning bör emellertid om möjligt förekommas, åtminstone få vi i Åbo icke ge oss ens skenet att frambesvärja och påskynda ett för hela landets svenskhet så dystert öde. Vi borde mer än en gång tänka på detta och t. v. ej ingå på någon riskabel konkurrens. Vissa svenska universitetslärares protest mot Åbo akademiplaner, då dessa framträdde 1908, är ännu i friskt minne och vi få ej glömma att protestanter fortfarande finnas.

En annan sak är, att högskolan i Åbo bör kunna erbjuda reträttmöjligheter, om mot förmodan svenskan en gång avhyses från Helsingfors universitet. Men detta är en senare fråga.

Vad Akademiska sommarkurserna beträffar uttalar jag förhoppningen att de, huru Åbo högskola än må bli beskaffad, skola kunna bibehållas, ty dels innebära de ett fruktbart

samarbete med Helsingfors universitet, dels utgöra de ett förträffligt medel att till den akademiska bildningen föra — enligt university extension-principen — vidsträckta skaror som eljest vore utan utbildningsmöjligheter; jag påminner om folkskolans pedagoger, affärlivets framåtsträvande yrkesmän och de kommunala funktionärer, för vilkas räkning en ny kommunal sektion och en därmed förenad kommunal examen är påtänkt.

Jag har sålunda äran att närmast ansluta mig till den ståndpunkt, som bland dagens referenter intagits av doktor Johansson, en ståndpunkt som huvudsakligen överensstämmer med den jag redan under sommaren självständigt kommit till. Delar av herrar Rindells, v. Bonsdorffs, Rosenqvists och Pippings förslag kunna utan vidare förenas därmed och över en högskola av denna typ skulle, jag är förvissad därom, den andra sväva, åt vilken herr Holmberg givit ett så vackert uttryck.

I övrigt hoppas jag i sinom tid kunna återkomma med detaljerat och i proportionerna säkrare förslag, då frågan av ett för beredningen tillsatt utskott allsidigt undersökts.

Bibliotekarien E. Holmberg: De av mig föreslagna grundlinjerna sammanfalla icke i allt med den uppfattning bankdirektör Schybergson har om effekten av ideelt arbete. Men saken utlades redan i korthet av professor Pipping, och vill jag endast dröja vid några omständigheter. Jag utgår från de akademiska sommarkurserna, som jag för min del, särskilt vad beträffar den pedagogiska sektionen, ville se vidare utvecklade med nya fruktbringande uppslag. Om någonting måste anses vara en stor fråga för svenskheten, så är det svensk folkuppfostran för närvarande, det måste vi ju erkänna utan vidare. Den oerhört beträngda ställning, i vilken vårt svenska folk befinner sig, gör att frågan om vår kulturella väckelse är synnerligen betydelsefull. Den som arbetat med folkskolans f. d. elever vet, att det återstår mycket att göra för folkets grundliga allmänbildande. Skulle det ej vara en värdig uppgift för Åbo akademi att driva på

denna pedagogiska fråga framför andra. Denna utbildning kunde ju ske genom sommarkurser och olika specialkurser. Lärarne skulle naturligtvis syssla huvudsakligen med studerande, men detta hindrar ej att specialkurser anordnas för folkskollärare. Jag tror ej att man om ett dylikt arbete kan säga annat än att det vore i högsta grad nödvändigt, att det skulle bära frukt tusendefallt, ty folkskollärarne, dessa kulturens pionärer, måste få hjälp. Jag tror icke som bankdirektör Schybergson, att det ideela borde bli det sista, utan det första, vi borde sträva till, ty det är det, som skall ge kraft och mod så att vi ej tappa bort oss på vägen. Det är just detta ideela, folket behöver. Jag kan ej förstå att man kan se saken så snävt som magister Dahlström. Och själva akademien! Ju mindre vi kunna betrakta den som komplement till universitetet, ju mer den kan betraktas som fri institution med ett utstakat mål, som tryggar den vid dess ställning, dess mindre skall den då ingripa i svenskans ställning vid universitetet i Helsingfors. Jag har i referatet uttryckligen sagt att jag ställer de humanistiska vetenskaperna i främsta rummet just med hänsyn till deras betydelse för vår kamp, för vår svenskhet, för vår kulturella väckelse, som måste föras vida över bygderna, men att de naturvetenskapliga ämnena måste på grund av sitt bildningsvärde därjämte få plats i programmet, såsom utgörande ett lika verksamt medel i kulturkampen.

Bankdirektör Emil Schybergson: I motsats till professor Pipping håller jag före att t. o. m. i remissdiskussioner polemik är av gagn och ber därför att ännu få yttra några ord. Vad jag egentligen har emot herrar Holmbergs och Pippings ståndpunkt och delvis även hr Ahlmans, är att jag anser det vara ytterst angeläget att de, som här komma att begagna sig av föreläsningarna och undervisningen, skola ha nytta av sin härvaro och få ett avgångsdiplom, som om också icke berättigande till erhållande av statstjänst, så ock på den allmänna medborgerliga verksamhetens område underlätande deras strävanden. Att här idka idealistisk forskning

tror jag verkligen är ett stadium, som vi senare kunna komma till. Nu måste vi främst se till att vi ernå praktiska resultat för dem, som begagna sig av akademien. Vad beträffar baron Carpelans förskräckelse för en medicinsk fakultet, så kan jag inte dela den. När vi få råd ställa vi väl upp en sådan också; det vore mycket förnämligt om vi kunde få denna disciplin med. Det är ju lång tid innan vi komma därhän, och under tiden vore det ej så illa om vi sätta våra svensktalande studenter i tillfälle att göra undan medikofilexamina på ett år kortare tid än andra studerande. Vi göra därmed vår svenska nationalitet stort gagn.

Jag begärde egentligen ordet för att gentemot friherre Carpelan åberopa docenten Lindmans mycket läsvärda artikel i Argus, där han framhåller att de studerande skulle genom införande av matematik, fysik och kemi ha möjlighet att vid akademien vinna utbildning till teknici, ävensom att vid densamma utan tidsförlust bedriva de väsentliga studierna för filosofiekandidatexamen med ämnena matematik, fysik och kemi, vilken examen de, som så önska, senare kunde avlägga vid universitetet i Helsingfors. Han antyder tillika att det inom en överskådlig framtid kunde så ordnas, att medikofilexamen kunde försiggå även vid Åbo akademi. Det vore sålunda icke blott medikofilexamina, som här skulle försiggå genom utvidgning av dessa akademiska kurser, utan också förstudier för filosofiekandidatexamen och grundläggande studier för tekniska examina. Det kan vara ungefär detsamma om man kallar dessa kurser en integrerande del av akademien eller ej. Huvudsaken är att de upprätthållas såsom ledande till goda praktiska resultat och efterhand utvidgas, så att de som åtnjuta undervisning där, kunna ha ännu större gagn av dem än hittills.

Professor H. Pipping: Då herr Schybergson sade sig uttryckligen önska polemik, är jag väl tvungen att ge med mig. Jag vill då till en början säga, att herr Schybergson tillskriver mig en mening, som jag visserligen hyser, men som han ej haft rätt att påbörda mig, emedan jag undvek denna fråga helt

och hållet i min artikel. Jag har ej talat om, i vilken mån akademien borde bli en undervisningsanstalt eller en anstalt för forskning. Men herr Schybergson har rätt däruti, att jag anser, att akademien till en början i viss mån borde bli ett forskningsinstitut. Oaktat jag ej kan instämma i farhågorna för universitetets förfinskning tror jag ej att man bör framtida denna fara genom att onödigtvis locka svensktalande studenter från Helsingfors. Man gör det i viss mån genom att anordna examenskurser, särskilt preliminärer, som likaväl kunde anordnas i Helsingfors. Man har sagt, att det vore en lyx att ha ett institut för forskning. Jag vågar säga, att jag i dessa frågor talar på grund av mer än tjugufemårig praktik som universitetslärare, och min erfarenhet är den, att en skillnad mellan forskningsintresse och undervisningsintresse nog finnes. Jag har funnit, att om man som undervisningsobjekt väljer elementära ting, som kunna inhämtas ur böcker, man ej har auditoriet med sig, studenterna sova eller utebli, men om undervisningen kan kombineras med självständigt forskningsarbete — då har man hela auditoriet med, och då uppfostrar man åhörarna. Men elementära kurser äro en åsnebrygga, medelst vilken somliga studerande på konstlad väg söka komma till en examen; dessa kurser innebära ingen uppfostran alls. Bankdirektör Schybergson sade vidare att man bör se till, att de studerande ha största möjliga nytta av sin vistelse vid kurserna här. Man kan i ordet »nytta» inlägga olika betydelser. Även om jag tager ordet i samma betydelse som herr Schybergson, tror jag, att studenter ha nytta av studier vid en högskola, vare sig denna har examensrätt eller ej.

Adjunkten S. Johansson: Bankdirektör Schybergson ville göra gällande att det finnes överflöd på studenter i Helsingfors, såväl svenska som finska. Så torde inte alldeles vara fallet. Jag hörde nämligen nyligen av en lärare inom historisk-filologiska sektionen, att där råder brist på svenska studenter åtminstone inom en del viktigare ämnen. Vad sedan vidkommer frågan om samarbete med universitetet, ett slags

studievagabonderande, så tänker jag mig att helt säkert en överenskommelse kunde ernås mellan de båda universitetens lärare i den riktning, att de skulle överenskomma om att föreläsa på olika områden, så att ett besökande av båda universiteten bleve till nytta genom den komplettering av kunskaperna som därigenom skulle ernås. En sådan delning som herr Ahlman nämnde är för övrigt mycket väl tänkbar just inom dessa vetenskaper. Denna studievagabondering skulle för övrigt, vill jag tro, minska faran för ett alltför snabbt förfinskande av universitetet.

Professor A. Rindell: Jag finner mig föranlåten att göra ett tillägg till referatet, emedan jag misstänker att jag i en del punkter blivit missförstådd. Svenskans ställning vid universitetet är naturligtvis beroende på huru mycket man har tillgång på lärare med intresse för och kärlek till det svenska språket, den svenska saken. Och här hotar faran ganska starkt. Den sektion jag tillhör kommer inom få år att hava blott en enda på svenska föreläsande professor.

Vad nu sedan vidkommer dubleringen av undervisningsämnena, så har mitt förslag sökt undvika denna och jag ansluter mig till en föregående talares uppfattning, att fördubblingen innebär onödigt slöseri med krafter. Så länge vi svenskar ej blivit avhysta från universitetet skulle jag anse att man måste taga denna synpunkt med i betraktande och undvika allt slöseri med arbetskraft. Den kombinerade humanistiska och naturvetenskapliga undervisning, varom här framställts förslag, tilltalar mig mycket och naturligtvis anser jag dessa ämnen höra till akademien för framtiden. Men för min del har jag ansett det nu närmast vara fråga om ordningen för ämnenas upptagande. De ämnen, som först tagas upp, böra enligt min mening inte anses vara någon symbol för den riktning, uti vilken akademien skall utveckla sig. Det finnes dem, som hysa en avvikande uppfattning, men sådant är fåvitskt tal helt enkelt, och jag protesterar mot en dylik tolkning. Misströstar man om att kunna finna möjligheter för en sådan undervisning jag förordat för den första starten,

så må man hellre vänta med denna än upptaga detta förslag. Här har talats såväl om en humanistisk som en naturvetenskaplig undervisning, den förstnämnda närmast för det nationella kulturarbete, som här så starkt pointerats. Den naturvetenskapliga undervisningen blir mycket dyr och fordrar stora kapital, det vore därför bättre att tänka sig en undervisning, som kunde anordnas utan att så starkt tillgripa de kapital som finnas, således att arbeta med fortsättningsundervisning och icke med grundläggande undervisning. Men om vi miss-trösta att i en nära framtid få till stånd undervisning i alla de ämnen som synas oss viktigast, anser jag att vi böra vänta och söka öka vårt kapital hellre än att alltför snart sätta akademien i gång. Dock vill jag erinra att de positioner jag framhållit och vilka jag anser vara mycket viktiga, under tiden kunna gå förlorade för oss. Det är således en viss fara för dem. Men vi måste också tänka på inrättningens utveckling och härvid gäller det givetvis att från början förfara med försiktighet. Vi böra därför vid frågans avgörande noga taga de olika förslagen i övervägande, utan att jag därmed vill hava sagt, att mitt förslag skulle vara det bästa.

Friherre Tor Carpelan: Den ömtåligaste sidan av frågan är onekligen förhållandet till det redan förefintliga universitetet och faran för dess förfinskning. Jag måste för min del förvåna mig över att man ej anser den omständigheten bidra till förfinskningen, att en stor del svenskatalande studenter komme att dragas bort från Helsingfors hit till Åbo. Detta måste ju bidra till förfinskningen. Låt vara att tvåspråkigheten formellt bibehålles — enspråkigheten blir likväl realiter gällande. Och att ställa Åbo akademis undervisning i beroende av universitetsexamina i Helsingfors är att slå in på mycket osäkra stigar, ty man vet ju ej ens om regeringen eller universitetsmyndigheterna gå in på ett sådant arrangemang. Nu ha vi vid universitetet i Helsingfors en ypperlig undervisning på svenska språket i de fysisk-matematiska ämnena och kemien, d. v. s. just i de ämnen, som man nu vill göra till grundläggande vid Åbo akademi. Detta kallar jag slöseri med krafter och medel.

Bibliotekarien E. Holmberg: Doktor Johansson gjorde ett meddelande, som jag för min del finner verka synnerligen starkt till förmån för de åsikter jag velat framföra. Han meddelade att det inom historisk-filologiska sektionen råder brist på svenska studenter. Bristen på svenska kulturarbetare har visat sig länge nog. Seminariefrågan har länge varit synnerligen ömtålig och fara för en förfinskning av dem har föreläggat. Ett intressant fall inträffade för några år sedan, då man vid ett av huvudstadens förnämsta svenska läroverk valde en utpräglat finsksinnad man till rektor, emedan någon svensk ej stod att få. Inom folkhögskolan har på senare år en allmän flykt gjort sig gällande från dessa bildningens förposter till tryggare linjer bakom. Det finns överhuvudtaget så litet av levande svensk folkanda. Det gör sig gällande en allmän leda vid den nationella idén, en allmän flykt från dessa ideal. Det är i viss mån typiskt att av så många här i kväll den nationella sidan av saken så litet berörts. Man har inte lust att giva sig in på den, allt medan förfinskningen går fram med en oerhörd fart, särskilt över vår svenska landsbygd. Jag kan ej förstå annat än att här behövs en stark nationell väckelse, framförallt en omvärdering av vissa värden. Och den blivande högskolan borde ställa sig i spetsen, helt uppgå i denna uppgift, ty det ser för närvarande tröstlöst ut, lusten är ringa, understöden små — frågan om brödet står i främsta rummet. Men vi måste åstadkomma en kraftig, levande svensk nationell väckelse, och brödfrågan skall lösa sig själv. Få vi en gång kulturintresset väckt, skall folket bättre förstå sin skyldighet mot det kulturella arbetet. En dylik kulturell uppgift för Åbo akademi blir direkt räntebärande. Kulturintresset måste få ett högre värde. Det står för närvarande synnerligen lågt och har ingen resonnans. För denna uppgift må vi göra oss till tolk. Att våra svenska studenters antal inom historisk-filologiska sektionen är litet är sannerligen ett bekymmerfullt tidens tecken.

Fil. mag. S. Dahlström: Jag är ense med magister Holm-

berg däri, att det ännu finnes mycket att göra ifråga om den nationella kulturledningen, samhörigheten och sammanhållningen. Jag tvivlar emellertid starkt på, att en vetenskapligt arbetande högskola borde träda i den nationella kampens tjänst ända därhän, att den skulle taga om hand denna kulturledning och dess intressen så ingående och så direkt som magister Holmberg föreslagit. Det är ju i alla händelser en högskola vi tänka på, icke ett medborgarinstitut. Den av herr Holmberg åsyftade uppgiften skulle väl bäst fyllas av en svensk kulturförening, eller något ditåt. Att kasta in en efter objektiva synpunkter arbetande högskola i en lidelsefull nationell kamp, vore knappast lyckligt, detta oberoende av att jag av själ och hjärta tänker såsom magister Holmberg. Jag tycker mig konstatera att herr Holmberg i sitt andragande gjorde denna sidouppgift för ett svenskt universitet till huvudsak på ett sätt, som måhända kunde riskera vederhäftigheten och värdet hos en vetenskapligt arbetande högskola.

Jag konstaterar f. ö. att magister Holmberg och professor Pipping, som skenbart starkt överensstämma, synbarligen bestämt skilja sig från varandra beträffande högskolans produktivitet utåt. Jag antydde sannolikheten av att ett forskningsinstitut efter den princip jag förmodar att herr Pipping för sin del ville anlägga, skulle vända sig till och vara till direkt nytta för ett tiotal studerande, under det att den enligt herr Holmbergs uppfattning lämpliga högskolan skulle vända sig till ett mycket stort antal elever. Häri spårar jag skillnaden emellan dessa båda ståndpunkter — en mycket avsevärd skillnad för övrigt.

På tal om elevfrekvensen vid en eventuell humanistisk akademi i Åbo tillåter jag mig anföra några siffror från senast utkomna statistik rörande Göteborgs högskola, vars humanistiska planläggning är allmänt bekant. Under första året, 1891, hade denna högskola 25 inskrivna elever. För den händelse vi enligt samma program anlade en högskola i Åbo, skulle denna efter motsvarande måttstock kanske

draga till sig 8—10 elever under första året. Efter 25 år kom Göteborgs högskola till ett elevantal av c. 240, antalet närvarande 1915—16 var: höstterminen 243, vårterminen 237. Måhända skulle vi på denna bas efter 25 år nå 100 närvarande elever. Jag frågar om detta är alldeles produktivt, och jag hemställer om man ej på andra vägar än den humanistiska kunde göra ett betydligt effektivare arbete, till större gagn för samhället. Jag vill till sist understöda doktor Johansson i hans yrkande att en kommitté måtte nedsättas för att bereda högskolefrågan i hela dess vidd. Det ligger i sakens natur, att här endast preliminära andraganden kunna göras, då en fullständig utredning med planer och siffror icke föreligger. Jag understöder som sagt förslaget om ett beredningsutskott med vidsträckta arbetsuppgifter.

Bankdirektör Emil Schybergson: Det vore önskligt om denna kommitté skulle komma till resultat, så att akademins arbete kunde börja så fort som möjligt. Jag tror att professor Rindells uppfattning, att man hellre skulle förränta penningar för att nå större kapital är det farligaste. Låtom oss börja i mindre skala. Jag skulle vilja giva kommittén till vägkost att om än programmet i dess helhet icke kan förverkligas, så borde vi försöka få en del av detsamma realiserat om ett år eller så. Kan lokal erhållas, vilket antagligen icke är omöjligt, borde vi kunna börja 1918 på hösten.

Ordföranden: Jag ber att få fråga, huruvida skäl ej föreligger att uppskjuta frågan på en månad.

Fil. mag. S. Dahlström: Det är av synnerlig vikt att varje riktning, som inom kommittén gjort sig gällande, bleve belyst sakligt och objektivt.

Bibliotekarien E. Holmberg: Jag anser för min del att de projekt, vilka här sett dagen, borde närmare utarbetas.

Adjunkten S. Johansson: Hela frågan borde omhändertagas av ett verkligt sakkunnigt utskott, som skulle överföra hela diskussionen till sakkunnighetens fasta mark, fullständigt sätta

sig in i högskolefrågan och undersöka vilka former högskolorna tagit utomlands, sätta sig in i organisationen, den administrativa sidan och sedan möjligen utöver denna uppgift ännu på basen av detta vetande närmare utarbeta en serie fullständigt genomtänkta projekt, vilka skulle föreläggas kommittén till granskning. Utskottet skulle alltså icke behandla enbart de projekt, vilka här sett dagen, utan jämväl inkomma med andra, fullständiga projekt.

Professor H. Pipping: Jag befarar, att ett dylikt arrangemang bleve rätt ofruktbart. Den kommitté eller det utskott vi i så fall tillsatte, skulle väl närmast ha till uppgift att sammanjämka de olika meningar, som framträtt här i dag. Det blir av nöden för alla att sist och slutligen träffa ett val mellan de olika linjer, som föreslagits, och på detta val kan ingen kommitté inverka, utan endast de skäl, som framhållas från den ena eller andra sidan. Det som återstår vore att eventuellt uppdraga åt några representanter för några av de mest typiska förslagen att ytterligare utarbeta och motivera dem, varefter vi skulle låta saken gå till omröstning. Det vore den allra lyckligaste lösningen, om donatorerna på grund av diskussionen kunde bilda sig en mening och slita tvisten helt enkelt genom att uttala sina önskningsmål. Denna lösning skulle bespara oss mycket arbete — ofruktbart arbete.

Professor A. Rindell: I det jag understöder professor Pippings förslag vill jag framhålla, att jag finner det alldeles överflödigt att här tala om akademien efter tio år eller någon annan i framtiden belägen tidpunkt. Varje tid har sina egna bekymmer, omsorger och behov, vilka vi ej kunna förutsäga. Vi kunna tänka oss ämnena, vilka redan nämnts, kombinerade med olika andra ämnena. Många möjligheter kunna tänkas, valet mellan dessa möjligheter behöver ej bekymra oss. Oss åligger att träffa valet mellan de förslag, som framkommit. Det är tänkbart att även andra, nya förslag ännu kunna se dagen och att således någonting nytt för frågans belysning

ännu kan framkomma. Men jag biträder professor Pipping i hans förslag och anser att omröstning bör företages först vid ett nytt sammanträde. Resultatet av omröstningen skulle, sedan donatorerna möjligen uttryckt sin önskan, tagas i noggrant övervägande.

Bankdirektör Emil Schybergson: För att komma till den juridiska formen för företaget, så är det väl sannolikt att det förslag, som i detta avseende framställts och som av donatorerna accepterats, blir förverkligat. Förslaget går ut på bildandet av en Åbo Akademiförening. Intill dess denna hinner få stadgarna fastställda, skulle såsom övergångsform anlitas föreningen Svenska Bildningens Vänner i Åbo, vilken förening, enligt vad som utretts, är legaliserad. Denna förening skulle emellertid få sina händer bundna i så måtto att en delegation, bestående av samtliga donatorer och Akademikommitténs nuvarande medlemmar, ger styrelsen för S. B. V. instruktioner om huru den hade att förestå de donerade medlen. Styrelsen för S. B. V. och denna delegation skulle åter tillsätta ett femmannautskott, som toge företagets realiserande om hand och som antagligen komme att anlita även avlönade krafter. Jag föreställer mig att herr ordförandens förslag är ganska riktigt. Vi borde taga tid på oss för att överväga sammansättningen av detta femmannautskott, som skall föra förslaget vidare, med användande av experter i den mån så erfordras. Det blir i så fall jämförelsevis få personer, som komma att bära ansvaret och ha det avgörande ordet.

Ordföranden hänvisade till sin proposition om frågans bordläggning på en månad, vilken av kommittén enhälligt godkändes.

Fil. mag. O. Andersson: Jag vill i enlighet med herr Pippings förslag uttala förhoppningen att de här framkomna olika synpunkterna måtte till nästa gång utarbetas, och framläggas i mera detaljerade förslag.

Bankdirektör Emil Schybergson: Då protokollet kommer att mångfaldigas och tillställas var och en anser jag mig

med anledning av herr Anderssons senaste yttrande böra föreslå att de, vilka önska precisera sina förslag, skulle bli-
va i tillfälle att göra det som tillägg till den publikation,
vilken kommer att tillställas oss, och förmodligen befordras
till tryck.

Härpå var diskussionen till ända, och ordföranden för-
klarade sammanträdet avslutat.

§ 6.

Efter sammanträdet beslöto samtliga i mötet deltagande
medlemmar av Åbo Akademikommitté enhälligt till med-
lem av kommittén kalla bankdirektören Emil Schybergson,
och framfördes kallelsen av ordföranden dr W. Stadius.

Officiell bekräftelse å detta inval skulle äga rum vid
nästpåföljande sammanträde av kommittén.

In fidem:

Ernst von Wendt.

Justerat:

With. Stadius.

R. Colliander.

Bilaga I.

Dr O. Rosenqvists akademischemat.
(Se sid. 24).

Ekonomisk högskola

A Allmän

1. Studieriktning (3-årig)

- 1) Nationalekonomi
- 2) Allmän Förvaltnings-
rätt (jämfte Kommuni-
kalkunskap)
- 3) Finanslära
- 4) Historia
- 5) Socialpolitik
- 6) Statistik
- 7) Språk

Varukunskap
(Ekon. geografi
Privatekonomi
Bokförings- och Bi-
länslära)

(Här möjlighet till över-
gång till Alexanders-
universitetet)

Denna studieriktning av-
sedd bl. a. för tjänste-
män (stats- o. kommu-
nala), journalister m. fl.

B Kommersiella

2. för handel o. bank (2-årig)

- 1) Nationalekonomi
- 2) Allm. privatekonomi
- 3) Bokförings- och bi-
länslära
- 4) Handelsräkning och
polit. aritmetik
- 5) Handelsrätt (juridik)
- 6) Ekon. geografi

Språk
Historia
Statistik
Varukunskap

3. handel o. industri (2-årig)

- 1) Nationalekonomi
- 2) Allm. privatekonomi
- 3) Bokförings- och bi-
länslära
- 4) Kalkylation och han-
delsräkning
- 5) Handelsrätt (k)
- 6) Kemi och kemisk
teknologi
- 7) Mekanisk teknologi

Socialpolitik
Statistik
Ekon. geografi
Språk

4. för pappersteknik (3-årig)

- 1) Matematik (inkl.)
- 2) Kemi
- 3) Fysik o. elektroteknik
- 4) Maskinelement och
maskinlära
- 5) Pappersteknik
- 6) Nationalekonomi (k)
- 7) Bokföring och kalky-
lation (k)

Statistik
Virkeslära
Språk

5. för forstväsende o. trävaruhanter. (3-årig)

- 1) Botanik
- 2) Virkeslära
- 3) Matematik o. kalky-
lat. (kubering m. m.)
- 4) Maskinlära
- 5) Lågteknik
- 6) Nationalekonomi (k)
- 7) Juridik (k)

Statistik
Ekon. geografi
Bokför. o. balanslära
Språk

C Tekniska

Allmänna föreläsningar: Kulturhistoria, Åbo stads historia, Kemi, Svenska språket m. fl.

k = kort kurs.

Åbo Akademi.

En storartad gåva av varmhjärtade och vidsynta män har gjort det möjligt att i en snar framtid begynda uppbyggandet av Åbo akademi. Slutmålet — ett fullständigt svenskt universitet — synes mig klart. Men nu frågar man, vilka delar av byggnaden som skola uppföras först.

En enkel tacksamhetsplikt bjuder naturligtvis att givar-
nas önskningsnoga beaktas. Emellertid har största delen
av gåvorna överlämnats utan några som helst speciella för-
behåll eller betingelser i avseende å gestaltandet av den bli-
vande högskolan. Härmed har ordet förklarats fritt, och
denna frihet har i själva verket redan begagnats på flere
håll. Men det som sagts är knappast uttömmande eller ens
till alla delar riktigt.

Det ligger i sakens natur, att de vetenskapsmän, som med
intresse omhuldat planerna på ett nytt universitet, till sig
själva ställt den frågan, om icke en professur genast kunde
inrättas i det ämne, vars studium deras eget ämbete och
yrke ålägger dem att befordra. Frågan måste ställas men
icke i varje fall bejakas. Ty den subjektiva förkärlek för vis-
sa forskningsområden, som varje vetenskapsman hyser,
måste tyglas av rent objektiva hänsyn till vad som kan
vinnas på den ena eller andra den vägen.

Om jag fattat donatorernas avsikt rätt, ha de önskat an-
vända frukterna av materiellt arbete för att frigöra andliga
krafter, som hittills varit bundna av ekonomiskt tryck. Om
man utgår från att vetandets olika grenar i stort sett äro
inbördes likvärdiga, bör organisationen av akademien så-
lunda inriktas på att så många som möjligt av vårt lands
forskare sättas i tillfälle att arbeta ostörda av bekymren för
livets nödtorft. Det är av vikt, att redan den första uppsätt-

ningen av akademiker icke räknar alltför få huvuden, ty
intresset för akademien skall säkert växa i förhållande till
antalet av de personer, som ägna sin tid åt dess tjänst.

Nu äro kostnaderna för inrättandet av professurer i olika
ämnen *mycket* olika. Även om man ej tager i betraktande
de nu rådande höga prisen på tomter och byggnadsmaterial,
är det klart att en professur, som icke kan skötas, utan att ett
laboratorium uppföres, kräver kostnader, för vilka man kun-
de åstadkomma minst två, kanske tre professurer i andra
ämnen. Det synes mig därför nödvändigt, att till en början
skjuta undan önskningsmålen om professurer i ämnen, som
kräva laboratorieundervisning. Då kan ett ganska betydligt
antal professurer inrättas genast, och då kan intresset för
akademien hållas så vaket, att även de i pekuniärt avseende
mest krävande professurernas tid kan komma rätt snart.

Jag har tillsvidare utgått från antagandet, att de olika
vetenskaperna vore sinsemellan likvärdiga. I själva verket
torde varje försök att uppställa en viss rangordning vara täm-
ligen lönlöst, för så vitt frågan betraktas ur allmänmänsklig
synpunkt. Men i detta särskilda fall föreligga omständig-
heter, som synas rättfärdiga gynnandet av några ämnen på
andras bekostnad.

Den svenska stammens fortbestånd och förkovran i vårt
land beror i främsta rummet av känslolivet hos de våra.
Det är kärleken till vår forntid och hoppet om vår framtid,
som framförallt böra stödjas och stärkas. Där dessa känslor
äro vakna, följer allt annat av sig sjävt. Ingenting är kort-
syntare än tron på det ekonomiska livet som alltings bas.
Rikedomen alstrar icke medborgarsinne, icke kärlek till
stamförvanter och språkfränder. Men väl är förhållandet
omvänt. Där kärleken till familjen, till samhället och stam-
förvanterna är verkligt levande, där fattas icke heller den
energi, som kräves för alstrandet av de oundgängliga eko-
nomiska värdena.

Av allt vetande, som Åbo akademi kan bjuda sina alum-
ner, håller jag därför det som värdefullast, som närmast

berör känslan för *vår svenska stam*. Därmed är det också givet, vilket program jag skulle önska uppställa för den nya högskolan under den närmaste framtiden.

Känslan för egen stam och eget folk är starkast knuten vid kärleken till modersmålet, och det synes mig därför klart, att undervisningen i modersmålet och dess historia bör intaga hedersrummet vid Åbo akademi. Jag vet väl, att många tror, att språkvetenskapen ej är annat än ett slags tankegymnastik, utan förbindelse med känslolivet. Men denna föreställning beror på okunnighet. Blott den, som gjort sig mödan att intränga i forntidens språk, vet huru mäktigt gångna generationer tala till oss, ty härom kan ingen översättning ge ett begrepp. Och jag har med egna ögon sett, att resultaten av mödosam språklig detaljforskning kan entusiasmera en hel församling av tämligen olärda personer, blott man länkar uppmärksamheten på det ljus, som dessa resultat sprida över den egna stammens och över hembygdens historia. Där grundlig språkhistorisk skollning fattats, äro viktiga delar av hembygdsforskningen helt enkelt omöjliggjorda.

Jämsides med studiet av modersmålets historia går givetvis utforskningen av dess litteratur. Men en man kan icke företräda båda dessa områden av vetandet, utan vardera kallet kräver fullt ut sin man.

Så komma vi till historieforskningen i vidsträcktare mening. Detta ämnes betydelse är — likasom litteraturhistoriens — erkänd i så vida kretsar, att ett detaljerat försvar för professorer i dessa ämnen måste betecknas som en överflödsgärning. Men jag vill framhålla, att arkeologien ovillkorligen bör företrädas av en särskild akademiker. Härmed slås i god tid en brygga i riktning mot en blivande naturvetenskaplig sektion. Ty arkeologien har nära beröring med geologien, och till dess hjälpvetenskaper höra botaniken, zoologien och kemien. En särskild institution skulle professorn i arkeologi icke behöva, då Åbo har ett museum med stora utvecklingsmöjligheter.

Om man vid Åbo akademi omedelbart får till stånd de här föreslagna fyra professurerna — en i modersmålet, en i skandinavisk litteratur, en i Nord-Europas historia, en i nordisk arkeologi, så tror jag att därmed gjorts det bästa som kan göras för att väcka och bibehålla kärleken till den svenska stammen och den svenska bygden i vårt land. Om, som jag förmodar, de donerade medlen förslå ännu för ett par andra professorer, torde det vara praktiskt att icke på förhand binda dem vid några bestämda ämnen. I stora länder med många universitet är det icke så farligt att företrädesvis inrätta fasta professorer. Ledigheter yppa sig än här och än där, och ingen ung vetenskapsman behöver miss-trösta om sin framtid, blott han har verklig fallenhet och tillbörlig energi. Men i ett litet land med idel fasta platser gestaltar sig valet av vetenskapsmannens yrke som ett hasardspel. En chance erbjuder sig sällan mer än en gång i livet, och om konkurrenten vid den kritiska tidpunkten råkar ha hunnit en hästlängd förut i kapplöpningen, är man tvungen att sadla om och söka sig in på banor, där den föregående utbildningen icke är till någon större nytta. Denna olägenhet har vid Helsingfors universitet i någon mån mildrats genom inrättandet av åtskilliga personliga extraordinarie professorer. Vid Åbo akademi borde enligt min mening finnas ett antal — minst två — rörliga professorer, som kunde tilldelas förtjänta vetenskapsmän oberoende av det fack de företräda. Då skulle de unga män, som brinna av forskningsbegär men finna vägen till utkomst stängd av en nyutnämnd professor i samma ämne, icke vara tvungen att överge det yrke, för vilket de känna kallelse. Vidare böra vi betänka, att vetenskapens gårdar icke äro indelade i spiltor med fasta väggar. Ofta göras de banbrytande upptäckterna på gränsområden och göras av unga män, som icke passa helt i något av de traditionella facken. Kan man begå så, att dessa ungdomer få en anställning, som avpassas efter deras forskarlynne, så har man därigenom räddat värdefulla anslag från att snedvridas eller förtvina.